

Butlletí **12**
núm.

*Art antic i
art actual
a Parets*



PARIETES
centre d'estudis locals



Pèrgola de la Plaça de la Vila

*Parets del Vallès
Desembre 2014*

WWW.PARIETES.COM



Editat per: Centre d'Estudis Locals PARIETES

Número d'inscripció: 31584/1

Data d'inscripció: 31/01/2006

Redactors: Rosa Martí Conill, Carlos Toribio Gómez,
Antoni i Josep Puig Serra, Carme Nadal
Flaquer, Carme Samon Ciurans, Sergi
Pons Codina, Eulàlia Ripoll Sors i Joan
Volart Bellavista

Repàs del text: Carlos Toribio

Logotip: Lluís Miras

Composició i Muntatge: IdeesVisuals

Adreça de contacte: parietes@gmail.com

Dipòsit legal: B-13229-2008

ISSN: 2013-1763

Impressió: OpalTech

Amb el suport de:



**Ajuntament de
Parets del Vallès**

- *Editorial*
- *Aproximació a la Guerra de Successió a Parets del Vallès. Per Rosa Martí Conill*
- *“La llàntia votiva”. Ofrena a la Mare de Déu de Montserrat per la comarca del Vallès Oriental el 27 d’abril de 1947. Per Antoni i Josep Puig Serra*
- *Escola Municipal de Música de Parets, des de 1981. Per Rosa Martí Conill*
- *Les finestres i les portes de les masies de Parets. Per Carles Toribio*
- *El grup de Rock GEL. Entrevista a Julio Berdún. Per Joan Volart Bellavista*
- *Josep Plandiura l’escultor del ferro s’instal·la a Parets. Per Carles Toribio*
- *La Pèrgola de la Plaça de la Vila, obra de l’arquitecte Enric Miralles. Per Rosa Martí Conill*
- *Una història dels carrers de la Fàbrica. Jaume Puig Nadal i Carme Nadal Flaquer. Per Carme Nadal Flaquer*
- *La cançó dels Adéus. Carta d’acomiadament de Mn. Pere Oriol Diví i Coll, vicari de la parròquia de Sant Esteve de Parets 1953. Per Carme Samon Ciurans i Antoni Puig Serra*
- *Presentació dels Vallesos a Parets per Joan Volart Bellavista*
- *Ressenya del llibre “Mars del Carib”. Per Sergi Pons Codina*
- *Racó de poesia. Eulàlia Ripoll*
- *Racó fotogràfic*
- *Correcció d’errades*

De nou, i un any més, ja tenim un altre exemplar de la revista “*Parietes*” que realitza el Centre d'estudis locals, i com sempre som fidels als temes vinculats al nostre poble de Parets i sobretot donar èmfasi a la rica i important història del municipi. En aquest número es tractaran articles vinculats amb persones del poble, que han estat deixant petjada, com és el cas de l'escultor del ferro Josep Plandiura o Julio Berdum, antic component del grup de rock “*Gel*”, a més de tractar diferents elements del nostre patrimoni (com és el cas de la pèrgola de la Plaça de la Vila, les finestres i portes de les masies de Parets). Però estem al 2014, i “*Parietes*” també ha volgut realitzar un article relacionat amb la Guerra de Successió i el 1714.

Tal com es podrà llegir en les pròximes pàgines, el Vallès i Parets de manera més concreta, viuran de ple tots els precedents de la guerra. Així l'economia agrària viurà una època de bonança econòmica i les masies patiran ampliacions importants, que tant buscaven des de feia dècades (circumstància que també es pot veure a Parets). Amb això veurem com la manufactura de la pell a Granollers creixerà amb la seva pròpia adoberia (actualment es conserva com espai patrimonial i museístic al centre de la ciutat), també guanyarà en importància la producció de llana a Castellterçol i tindrà el seu auge els pous de glaç, amb el de Can Coll i els de Can Gurri ben a prop de Parets.

Amb tota aquesta bonança a nivell econòmic del Vallès, es van portar a terme diferents restauracions i ampliacions en algunes esglésies, com ara la de l'Ametlla o el campanar de Sant Quirze Safaja, i també aquesta esmentada ampliacions de les principals masies agrícoles del territori.

Però arribarà el maig de 1705 i així comencen els primers enfrontaments entre soldats borbònics i vigatans al Congost. Cap a 1711 hi ha una pressió més gran sobre el Vallès i la repressió borbònica, militar i fiscal s'estén pel territori des de mitjans de 1713. És així com veiem que Caldes de Montbui és assetjada i saquejada o Montmeló patirà diferents incendis a cases. Però anteriorment, com a conseqüència de la derrota filipista de 1706, un escamot borbònic amb ànims de revenja va calar foc a l'església de Sant Esteve de Parets (primer dels dos grans incendis que ha patit, l'altre és durant la Guerra Civil). Amb aquest incendi, es van cremar valuosos i importants testimonis escrits i arxius (elements patrimonials de suma importància) del poble. Per aquest motiu, actualment tenim menys dades de Parets dels segles anteriors al XVIII.

Era important que dintre d'aquest exemplar es tractés el tema de la guerra de Successió, dintre de la commemoració del *Tricentenari*. Amb tot això, a més, seguirem donant pes al racó de les poesies i la ressenya del llibre del paretà Sergi Pons amb la seva òpera prima “*Mars del Carib*”:

“El record d'aquella primera breu però entranyable visita al Mars del Carib, en la qual el Negre ens va engegar a la merda, ens va acabar de convèncer de les virtuts que tenia aquell lloc”.

Aprofitem de nou l'avinentesa per convidar-vos a col·laborar en la nostra i vostra revista. Podeu contactar amb nosaltres a “*Parietes*” mitjançant el nostre mail, parietes@gmail.com, visitar la nostra web, www.parietes.com, o seguir-nos pel nostre compte de twitter.

“Miquel de Calderó de Masdovelles destacat austriacista”

Una de les poques dades documentades que tenim de la Guerra de Successió en el nostre poble és que el 13 de maig de 1706, l'exèrcit francès de Felip V, primer borbó va cremar l'església i arxiu de Sant Esteve de Parets del Vallès (1).

Recentment gràcies als estudis de destacats historiadors surten cada dia a la llum noves dades. Alguns arxius particulars també aporten molta documentació d'aquesta època.

Coneixem que s'està estudiant l'arxiu particular de la família Damm, família que des del 1687, fins fa poc, fou propietària de les masies anomenades la Marineta (mas Masó, mas Calderó) de Parets del Vallès i la Marineta (mas Umbert) de Mollet del Vallès.

En un document de l'arxiu particular de la família consta que *“Francesc de Calderó i Resplans, l'any 1687, compra per 4800 lliures el mas Umbert de Mollet i el mas Masó de Parets”*.

Francesc de Calderó i Resplans era fill de Mi-



Miquel de Calderó de Masdovelles (1635-1716)

quel de Calderó de Masdovelles, destacat austriacista.

Miquel de Calderó de Masdovelles va néixer el 1635 i va morir el 1716, per tant va viure 81 anys, tingué una llarga vida. És molt probable que en algun moment de la seva vida passés per Parets pel mas Calderó (Marineta) que el seu fill havia adquirit tot i que ell va viure entre Barcelona i Alella on tenia una magnífica casa que era de la família Resplans, la seva esposa.

S'ha de destacar que la Marineta de Parets, quan la van restaurar li donaren el mateix aspecte constructiu que la casa d'Alella.

Miquel de Calderó de Masdovelles era una persona molt activa. Fou jurista, catedràtic de la Universitat de Barcelona, regent de la Reial Audiència de Catalunya, regent de la Cancelleria Reial, regent del Real i Suprem Consell d'Aragó i assessor de la Capitania General. Enviudà l'any 1696, al cap d'un temps fou ordenat sacerdot després d'aconseguir dispensa del Papa a principis del 1703. (2)



S'oposà a la Inquisició, segons consta en l'amplíssima documentació que figura a les actes de la Audiència, on hi va tenir diversos enfrontaments fins que el van excomunicar per la seva actitud. Durant la guerra de Successió va donar suport a l'arxiduc Carles. (3)

Es va dedicar a l'aprovisionament de l'exèrcit i al reclutament de tropes. Havia de cobrir despeses de les tropes, ens consta que ho feu, entre d'altres, quan aquestes estaven a Hostalric, Vic i Berga.

Va haver d'intervenir activament en la revolta dels gorretes, originada pel fet de que les tropes, com que tenien necessitats d'allotjament, molts pagesos i gent del territori els havia d'assistir i això va provocar moltes protestes ja que la situació de la pagesia es trobava molt perjudicada per alguna plaga de llagostes i altres mermes. Va fer construir una caserna a les Drassanes per solucionar en part el problema dels allotjaments de la tropa.

El Rei el va nomenar Cavaller el 21 d'octubre de 1671, i Noble el dia 26 de febrer de 1685. (2)

La Generalitat li va publicar el 1686, 1687 i 1701 l'obra *Decisiones Criminalis Concilii Catahaloniae* (3 volums)

A les Corts de 1701 s'oposà als contrafurs de Felip V, tingué grans problemes. Quan va acabar la guerra de successió fou destituït dels seus càrrecs i li confiscaren els béns. (3)

Miquel de Calderó de Masdovelles i Francesc de Calderó Resplans, pare i fill, aquest últim propietari de la Marineta de Parets estigué present a les Corts de 1705-1706, on s'acordà l'exclusió de la casa de Borbó dels drets successoris al comtat de Barcelona. (4)

Pare i fill tingueren discrepàncies polítiques, segons indica l'historiador Albert Garcia Espuche, de l'anàlisi del testament del pare es pot deduir que mentre ell era austriacista el fill era borbònic, segurament a causa d'això el pare va testar a favor del nét, Miquel de Calderó Vidal. Després del 1714 Miquel de Calderó de Masdovelles com que li varen confiscar els seus béns, va perdre la casa que tenia a Barcelona prop de la plaça de Sant Jaume i es va retirar a la casa d'Alella. A la seva casa de Barcelona hi va anar a viure en Gregori Matas destacat borbònic. (5)

Miquel de Calderó i Vidal, fill de Francesc de Calderó Resplans assistí a la Junta de Braços de 1713 i serví com a capità de la Coronela a la 4^a Companyia: Teixidors, Retorcedors de llana, Carders i Garbelladors. Les coses no li devien anar gaire bé perquè segons explica el professor Albert Garcia Espuche, l'any 1718 es va vendre la seva biblioteca formada per 1284 llibres de full, 169 de quart i 35 d'octau, al doctor en dret Gregori Matas pel preu de 1387 lliures, una fortuna. El preu mitjà d'una casa a Barcelona, el 1716 era de 790 lliures. És a dir la seva biblioteca valia quasi com dues cases de l'època. Disposar d'una Biblioteca amb aquesta quantitat de llibres ens il·lustra del nivell cultural que tenia aquesta família. (6)

El fet de vendre la seva biblioteca a Gregori Matas probablement fou una humiliació que Miquel de Calderó i Vidal hagué de passar per la seva



Maria Damm Calás

militància austriacista. Gregori Matas delator i botifler es qui signar la carta manuscrita que va enviar a Manuel Vadillo, una mena de primer ministre del rei Felip V, on explica com s'ha practicat tota mena de turment i mort al general Moragues i s'ha posat el seu cap en una gàbia a la Porta de Mar de Barcelona.

Aquestes pinzellades ens il·lustren de la importància que ha tingut la família Calderó en diversos esdeveniments històrics.

Esperem que surtin a la llum noves dades que completin la documentació d'aquesta època i de la família Calderó.

Rosa Martí i Conill

Miquel de Calderó de Masdovelles 1635-1716

Francesc de Calderó Resplans (a) 1666

Miquel de Calderó Vidal / Francesc de Calderó Vidal 1687

Miquel de Calderó Sala 1723

(a) Va adquirir la Marineta de Parets i de Mollet.

.....
(1) Referència que es troba en una llibreta de l'Arxiu de la Parròquia de Sant Esteve. "Noticias de dit lloch recullidas dels arxius parroquials, del de la Curia Bisbat y del de la Corona d'Aragó".

(2) MARTINEZ RODRIGUEZ, Miquel Àngel, Manuscrits: *Revista d'història moderna*, núm 23. *Los regentes de la Cancilleria en la Cataluña de los últimos Austrias*. 2005

(3) MARTINEZ RODRIGUEZ, Miquel Àngel, *La Mitjana Noblesa Catalana a la darrereria de l'etapa foral*. Estudis 55. Fundació Noguera. Barcelona 2010.

(4) MORALES ROCA, Francisco José, *Próceres habilitados en las Corts del Principado de Catalunya siglo XVII (1599-1713)*. Volum I. Madrid, 1983. Institut Salazar y Castro (CSIC).

(5) GARCIA ESPUCHE, Albert. *Una societat assetjada*. Barcelona 1713-1714. Editorial Empúries. Barcelona 2008.

(6) GARCIA ESPUCHE, Albert i altres. *Jardins, jardineria i botànica*. Barcelona 2008. Museu d'Història de la Ciutat.

(7) El Mesón "la Marinette" de Mollet del Vallès. Barcelona Atracción. Abril 1921. Sociedad de Atracción de Forasteros.

(8) Arxiu de la família Agenjo-Damm.

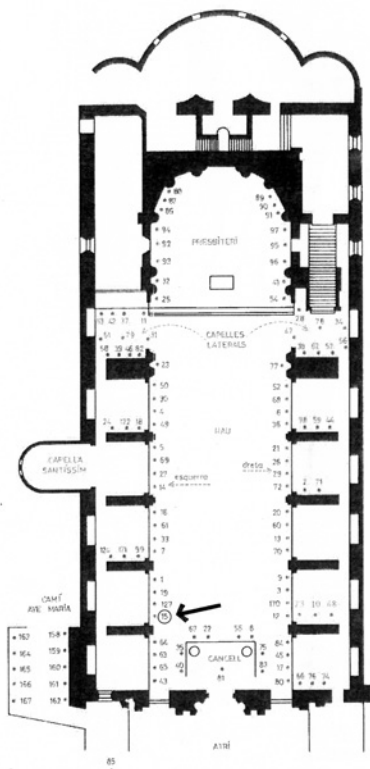
La “llàntia votiva” ofrenada a la mare de Déu de Montserrat per la comarca del Vallès Oriental el 27 d'abril de 1947

El 1946 la Parròquia de Sant Esteve de Parets del Vallès s'adherí a la crida que va fer la “Comissió Abat Oliva”, a totes les Parròquies Catalanes, per tal d'ofrenar una “llàntia votiva” per cada Comarca, que els representés en l'entronització de la Mare de Déu de Montserrat el 27 d'Abril de 1947.

La “Comissió Abat Oliva” fou constituïda a instàncies de l'abat Aureli Maria Escarré i Jané (1908-1968) que va promoure els actes d'entronització de la Mare de Déu de Montserrat. El 1947 era rector de la Parròquia de Sant Esteve de Parets del Vallès Mossèn Santiago Escudero (1935-1948).

Ens posarem en contacte amb la Biblioteca de Montserrat i ens comuniquen que la Comarca del Vallès Oriental, va fer ofrena d'una “llàntia” a Montserrat. Aquesta es troba situada dins de la Basílica en la nau central, al costat esquerra i a l'entrada de la “Capella del Sant Crist” (es troba indicada en el croquis amb el número 15).

Per tal de sufragar les despeses que va ocasionar la realització de la “llàntia”, es van posar a la venda unes participacions (talons) amb dos números d'un valor d'una pesseta, que anaven en combinació amb la Loteria Nacional del 25 d'Abril de 1947. Els afortunats del sorteig podrien gaudir d'un viatge a Montserrat, amb les despeses pagades de: tren, el menjar en el Hotel del Monestir, així com la tornada el mateix dia.



Croquis situació “llàntia votiva” núm. 15 del Vallès Oriental dins la basílica de la mare de Déu de Montserrat.
Imatge cedida per: Biblioteca de Montserrat

Les llànties votives de Montserrat (1)

Tenim constància documental de l'existència de llànties votives a l'església de Montserrat des del final del segle XII. Els documents ens mostren la intenció dels ofrenants de mantenir una llàntia cremant, de nit i de dia, davant l'altar de santa Maria. Una flama encesa que mantingués la seva comunicació constant amb la Mare de Déu i que recordés la confiança que havien posat en la seva intercessió.

En l'ofrena d'una llàntia no solament s'aportava la peça, sinó que calia sufragar-ne el manteniment amb una dotació. Aquesta acostumava a ser en forma de rendes sobre terres, masos o molins.

A l'antiga església romànica, la llum de les llànties creava un ambient molt característic a l'entorn de l'altar de la Mare de Déu. L'ambient era tant especial, que no passava mai per alt

als cronistes i visitants del monestir. Les cròniques també es fan ressò de la riquesa d'algunes llànties aportades per famílies nobles. L'ofrena d'una llàntia es va acabar convertint en una forma d'ostentació religiós-social.

El nombre de llànties que vetllaven la Santa Imatge varia segons les èpoques i les fonts. Són famoses les setanta-quatre llànties que recull la cançó popular, però sembla que al segle XVIII superaren el centenar. Algunes arribaren a ser tan famoses que es convertiren en llegenda, com és el cas de la "llàntia del rei moro".

Amb la guerra del Francès (1808-1814), Montserrat, amb tot el patrimoni, també va perdre les llànties votives. Amb la restauració del culte, a mitjans de segle XIX, alguns particulars n'ofrenaren de noves, sis de les quals es conserven.

El 1946, la Comissió Abat Oliva, encarregada de l'organització de les Festes de l'Entronització de la Mare de Déu el 1947, es proposà de restablir la tradició. Féu una crida a les parròquies perquè, per comarques, fessin cremar una llàntia que els representés prop de la Moreneta. L'acollida que tingué aquesta proposta fou tan gran que avui dia tornem a tenir a la basílica de Montserrat més d'un centenar de llànties votives. No solament respongueren les parròquies, sinó que també algunes ciutats, alguns ordres religiosos, entitats, organitzacions culturals i socials, empreses comercials i famílies particulars volgueren tenir una llàntia penjada a Montserrat. Els casals catalans de l'estranger també s'afegiren a la iniciativa: hi aportaren llànties els catalans de l'Argentina, Cuba, Costa Rica, Filipines, Portugal, Mèxic, Colòmbia, Ceuta, Veneçuela, Puerto Rico i Xile.

En els anys difícils que seguiren la guerra civil de 1936-1939, aquest projecte comú de portar una llàntia a Montserrat engrescà un gran nombre de persones. Des de les capitals de comarca s'organitzaren les col·lectes, de diners i de joies,

es treballà en el projecte, s'encarregà la peça i es preparà la diada de l'ofrena.

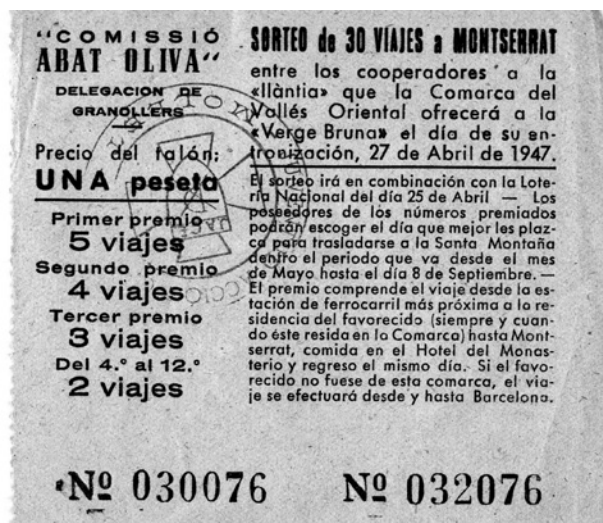
La premsa de l'època es va fer ressò dels actes organitzats al voltant de l'ofrena de les diverses llànties, que sovint eren pujades a peu a Montserrat. Els recordatoris impresos amb motiu dels actes de vegades inclouen el dibuix del projecte, una fotografia de la llàntia, i els noms del dissenyador/s, l'orfebre, el metallista o el serraller que l'executà.

Les llànties mateixes ens informen d'aquells aspectes que el col·lectiu que les ofrena creu que el defineixen. En els repussats i en els cisellats trobem representats aquells monuments, feines o paisatges que identifiquen un col·lectiu com a habitants d'una comarca determinada. L'expressió d'aquells col·lectius o de l'organització comarcal era quelcom no acceptat pel règim franquista, com tampoc no ho era la llengua que s'utilitzava en la majoria d'inscripcions, el català.

La majoria de llànties votives que il·luminen la basílica de Montserrat són, doncs, d'època moderna. Foren ofrenades entre 1947 i 1960, fet que converteix la col·lecció en un dels pocs conjunts d'orfebreria catalana de postguerra que existeixen.

Descripció en detall de les llànties votives (2)

Cada llàntia votiva consta de quatre parts: un casquet, les cadenes, la salvella i el penjoll. Anomenem casquet o cúpula la part superior, formada per una anella i una peça còncava, d'on arrenquen les cadenes. Normalment és la part menys treballada, però alguns autors li han dedicat un interès especial i l'han resolta a la manera de corona, temple, pinya, etc. Les cadenes, constituïdes per anelles en la majoria dels casos, presenten de vegades l'alternança d'escuts, estrelles, medallons, plaquetes amb el nom de les parròquies que han participat en l'ofrena, etc. El nombre de cadenes varia: tres o quatre és el



Butlleta participació en el sorteig del viatge a Montserrat de la J.A.C. (Juventut Acció Catòlica) de Mollet del Vallès. Imatge cedida per Josep Puig

nombre més corrent, però en podem trobar cinc, sis, o, en algunes de les més modernes, una o cap, puix que l'espai que originàriament era destinat a aquest element ara és ocupat per la salvella. Utilitzem la paraula salvella per a designar el cos de la llàntia, l'espai que conté el llum. És la part més important i també la més treballada. Hi trobem representats paisatges, monuments, llegendes, figures, etc. Són freqüents les escultures al voltant de la flama; els àngels, potser pel seu paper de missatgers de Déu prop dels homes, són els qui hi apareixen més sovint, però també hi trobem representats els sants patrons de les ciutats o de les corporacions que fan l'ofrena, ocells, flors, etc. Al capdavant de cada llàntia hi acostuma a haver un penjoll, amb l'escut de la ciutat o del col·lectiu que la sufraga, l'anagrama de Crist o de Maria, l'escut de Montserrat, una creu, etc.

Els autors de la "llàntia votiva" van ser:

Dissenyador: Alfons SERRAHIMA I BOFILL,
Dissenyador i Orfebre (1906 – 1988) Realitzador:
Jaume MERCADER I MIRET, Artista i Escriptor
(1914 – 2009)

Ofrenada el: 27-04-1947

La comissió Abat Oliva (3)

La Comissió Abat Oliva, a través de les seves subseus comarcals, fou qui coordinà, conjuntament amb les diverses parròquies, la recollida de diners, l'execució de la llàntia i la seva ofrena a Montserrat. L'ofrena d'una llàntia era sempre un acte multitudinari. Els mitjans de comunicació locals se'n feien ressò i s'organitzaven tot un seguit d'actes complementaris que convergien la diada en una festa. Algunes de les llànties foren pujades fins a Montserrat a peu. Grups d'excursionistes, esportistes i voluntaris es tornaven, carregats amb la llàntia, per fer el trajecte que separava la capital de la seva comarca i Montserrat.



"Llàntia votiva" ofrenada per la comarca del Vallès Oriental el 27-4-1947. Fotografia cedida per Antoni Puig

El disseny de moltes d'aquestes llànties fou imprès en recordatoris i diaris, la seva simbologia fou explicada en fulletons i programes i sovint es van poder veure exposades en aparadors de botigues, abans d'arribar a Montserrat.

La majoria de dissenyadors miraven de tra-
duir al llenguatge de l'orfebreria aquelles carac-
terístiques de la comarca que consideraven més
representatives, els seus monuments més signifi-
catius a les llegendes que havien tingut lloc en les
seves contrades.

L'oració que es llegia en el moment de l'ofrena
sovint feia referència als mateixos símbols que
havien estat repussats i cisellats a les llànties,
i alhora insistia en el compromís de presència
permanent que representava aquella donació i
en la simbologia de la llum.

La entronización de nuestra señora de Montserrat (4)

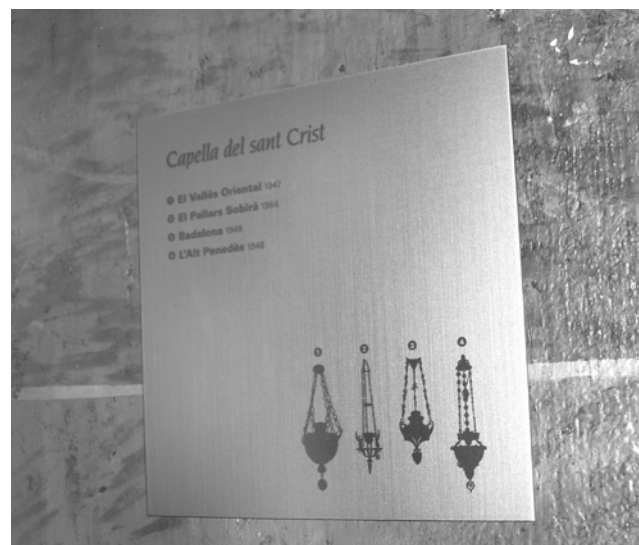
Desde luego los actos que en la Santa Montaña
catalana tienen lugar en el día de hoy son algo
de excepción y exacto exponente de la fe y vene-
ración que la "Moreneta" es objeto entre el noble
y religioso pueblo catalán.

Granollers y su comarca como es natural, ha
respondido con sus mejores entusiasmos a la lla-
mada enfervorizada de la "Comisión Abat Oliva",
y se han movilizado, a tal objeto, las fuerzas re-
presentativas de la población para agitar el espí-
ritu religioso de la ciudad y la comarca. El fruto
de toda esta actividad se cristaliza, en la lámpa-
ra votiva que la comarca ofrece a la "Moreneta",
verdadera y rica obra de arte, costada por los
fieles de toda la comarca y en la cual figuran 34
escudos de las localidades cooperadoras; dicha
lámpara votiva ha sido expuesta en la librería
de J. Carbó.

Además, un gran número de granollerenses se
han trasladado a la Santa Montaña valiéndose
de todos los medios de locomoción, incluso en
plan de peatón o excursionista. Total, que al bri-
llo y esplendor que las demás comarcas catala-
nas dan a los actos, Granollers no se ha quedado
atrás y ha respondido bien y rápidamente.

Montserrat

27 de Abril de 1947. Los anales de la historia
montserratina recogerán esta fecha con caracte-
res de luminosidad. En este día extraordinario,
el pueblo catalán ofrece a su excelsa Patrona un
Trono nuevo, que si bien en su aspecto material



Rètol "Llànties votives" enfront de la capella del Sant Crist.
Imatge cedida per: Antoni Puig

constituye un tesoro de valor incalculable, es
mucho mayor su significado espiritual ya que en
sí mismo representa como un símbolo glorioso
de la fe de todo un pueblo, amante de sus tra-
diciones y por lo tanto profundamente cristia-
no. Hoy la Montaña Santa es un gran corazón,
cuyos latidos fervorosos, como una oración in-
mensa y sincera, son para su Reina, la Virgen
Morena. Las campanas tañen el aire con sonidos
de gloria y venidos de todos los rincones de la
región e incluso de España entera, miles i miles
de peregrinos, ofrecen sus amores a la "More-
neta". Nosotros, desde estas amables columnas
que tan gentilmente han sido abiertas a nuestra
labor, no podemos pasar esta fecha fausta sin
consignarla asimismo para constancia de los
que en otro tiempo lo leyeren. Nuestra ciudad,
supo desde el primer momento responder a este

magnífico movimiento montserratino y nos cabe el alto honor de haber figurado entre las poblaciones que más han destacado en la labor preparatoria de la gran Fiesta que en estos momentos está desarrollándose en el Real Monasterio de Montserrat. Están allí también nuestros representantes, algunos se han desplazado a pie como en demostración de que no importan los sacrificios cuando tratase de honrar a nuestra Divina Patrona. Juntamente con todos los demás representantes de la región catalana, implorarán de la “Verge Bruna” la protección que tanto precisa la humanidad entera hoy completamente perdida en los caminos de la confusión más pavorosa y por nuestro pueblo, para que Dios continúe escogiéndole como remanso de paz y oasis de amor en este mar de rencores del mundo. Los que no hemos podido desplazarnos a la Santa Montaña, seguimos desde aquí toda la emoción de la jornada montserratina y juntamos a los suyos nuestros sentimientos de homenaje a la Virgen y nuestras plegarias íntimamente sentidas.

Todas las comarcas catalanas han ofrecido a la “Moreneta” una “Llàntia votiva”, que a través de los tiempos perpetuarán el amor de todos los catalanes hacia su Patrona. Nuestra comarca vallesana tiene también su “Llàntia”.

Cuando subamos a la Santa Montaña, en cuantas veces tengamos oportunidad, sabremos que allí junto a la “Moreneta” está constantemente una cosa bien nuestra, como un pedazo de tierra vallesana convertida en incienso que en constante alabanza honra a nuestra Señora y Madre, implorándole asimismo continuamente por las necesidades de nuestra querida comarca. Ello habrá de ser motivo para que si cabe, nos sintamos más profundamente montserratinos y para que nuestra ciudad sepa con más vehemencia dirigir sus ansias hacia el único camino y la única fuente de solución para cuantos problemas tiene hoy planteados el mundo.

La comisión Abad Oliva (5)

“La Comisión Abad Oliva” de nuestra ciudad agradece sinceramente el apoyo que en todo momento le ha venido prestando el pueblo de Granollers en cuantos actos ha venido organizando y le exhorta ya casi por última vez que renueve su entusiasmo montserratino coadyugando en la adquisición de números del sorteo de 30 viajes gratuitos a Montserrat, el cual está destinado a sufragar la “llàntia” que la Comarca del Vallés ofrecerá a la “Moreneta” y estampe su firma en los pliegos que para solicitar sea declarado fiesta de precepto el día 27 de Abril se han habilitado.



Anagrama de la comissió Abat Oliva

Actividades comarcales (6)

Diversos grupos de la Comisión local se han desplazado a las más importantes localidades de la comarca, a fin de constituir en cada una de ellas la respectiva Comisión local que ha de coadyuvar con la nuestra, en la meritoria tarea de la “Comissió Abat Oliva”. Nos es muy grato consignar el magnífico espíritu de colaboración y simpatía hacia nuestra labor que hemos podido apreciar en casi todos los pueblos vallesanos,

lo que es ya un anticipo y una garantía del entusiasmo y fervor con que nuestra comarca habrá de participar a las trascendentales fiestas del 27 de abril.

Conclusions

Un cop més amb la participació de parròquies, entitats, agrupacions, particulars, etc., en la donació de "llànties votivas" per la Basílica de Montserrat, queda demostrat el caràcter del poble català.

La resposta massiva dels catalans per aquesta causa, diu molt de la generositat, de la unió, de l'altruisme i del "Fem Pinya" sempre que alguna causa del nostre país necessita.

Catalunya va respondre molt bé a la crida que va fer la "Comissió Abat Oliva" per tornar al temple de "la Moreneta" el que anys enrere ens van requisar (les tropes napoleòniques durant la Guerra del Francès) les "llànties votives", que representen a tants pobles de Catalunya. Bé s'ho mereix "la Moreneta" que des de els cims de Montserrat vetlla per tots nosaltres.

Antoni i Josep Puig i Serra

Bibliografia:

- (1) MACIÀ I BIGORRA, Teresa; "SERRA D'OR", Núm. 436, Abril 1996
- (2) MACIÀ, Teresa, "MONTSERRAT BUTLLETÍ DEL SANTUARI ", Núm. 44, 2^a época, gener-abril 1996
- (3) MACIÀ, Teresa, "MONTSERRAT BUTLLETÍ DEL SANTUARI ", Núm. 45, 2^a época, maig-agost 1996
- (4) "VALLÉS" SEMANARIO COMARCAL de F.E.T. y de las J.O.N.S. GRANOLLERS, Núm. 332, pág. 6 -2 27 Abril 1947
- (5) "VALLÉS" SEMANARIO COMARCAL de F.E.T. y de las J.O.N.S. GRANOLLERS, Núm. 331, pág. 1 20 Abril 1947
- (6) "VALLÉS" SEMANARIO COMARCAL DE F.E.T. y de las J.O.N.S. GRANOLLERS, Núm. 327, pág. 1 23 Marzo 1947

Arxius consultats:

Arquebisbat de Barcelona
Arxiu de Montserrat
Biblioteca de Montserrat
Museu de Montserrat
Parròquia de Sant Esteve de Granollers
Parròquia de Sant Esteve de Parets
Biblioteca Can Pedrals de Granollers
Bisbat de Terrassa
Arxiu A. Serrahima (Joieria i Argenteria SANT de Barcelona)

Agraïments:

Mossèn Anton i Sra. Carme
(Arquebisbat de Barcelona)
Sr. Josep Galobart (Arxiu de Montserrat)
Sra. Àngels Rius i Bou (Biblioteca de Montserrat)
Rector Mossèn Lluís Pou i Sra. Conxita
(Parròquia de Sant Esteve de Granollers)
Rector Mossèn Xavier Farrés
(Parròquia de Sant Esteve de Parets)
Biblioteca de Can Pedrals (Granollers)
Joieria i Argenteria SANT de Barcelona

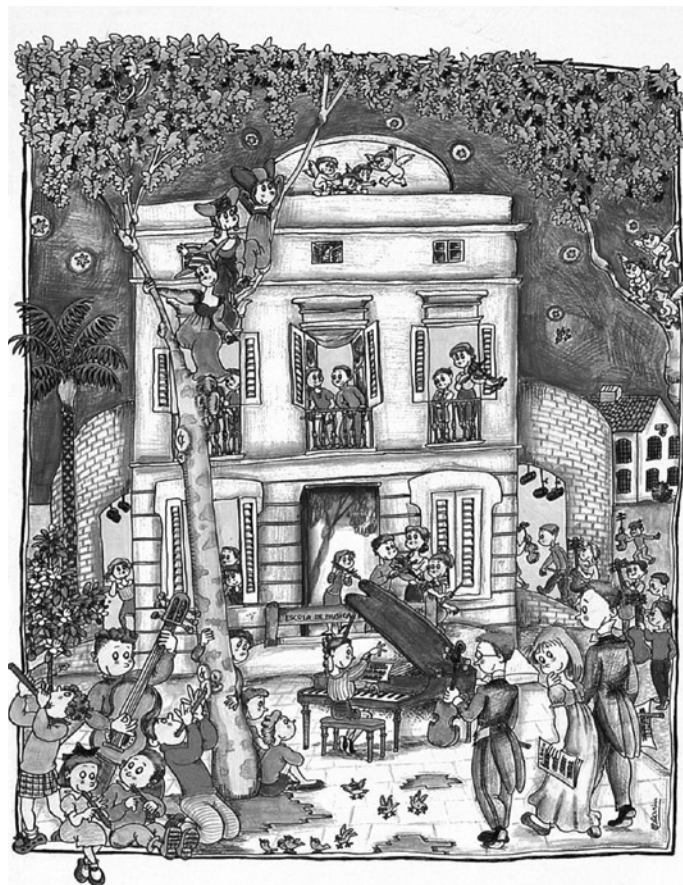
Fotografies: Dels mateixos autors: Antoni i Josep Puig i Serra

Escola Municipal de Música de Parets, des de 1981

Aquest any en fa 33 que es varen començar a Ca n'Oms les primeres classes de música, era l'any 1981. La Comissió de Cultura de l'Ajuntament va preveure un curs d'iniciació a la música destinat als nens i nenes del poble. Es van programar classes en horari escolar i també classes voluntàries els dissabtes al matí. El curs era gratuït i l'impartia el professor Ramon Camps.

De seguida s'incorporà com a professora la Montse Puigdomenech.

Que en tinguem constància el curs 1984-85, ja s'impartien classes de solfeig, cant, piano, guitarra i flauta. Més tard, l'any 1987, s'incorporà en Jordi Azagra, l'actual director. L'interès per la música i l'educació musical ha anat creixent amb el pas del temps.



INAUGURACIÓ DE L'ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA (Parc de la Linera)

Diumenge, 5 de maig de 1991

**Escola
municipal
de Música**



A CURS D'INICIACIÓ A LA MÚSICA

La Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Parets del Vallès, veient la manca de coneixements musicals que tenen els nens i nenes del nostre poble, ha cregut adient organitzar un curs de música.

Aquest curs de divulgació musical té dos objectius clars:

- 1è.- El dotar d'una cultura musical a tots aquells nens i nenes, que sense necessitat d'estudiar solfeig, vulguin adquirir-la.

2n.- Contribuir a fer conèixer i estimar la música.

El curs ha estat programat a dos nivells, un primer obligatori i en horari escolar, pels cursos 6è, 7è, 8è i F. P. de totes les escoles del nostre poble. I un altre voluntari, tots els dissabtes al matí i per a tothom que hi vulgui assistir.

Durà de gener a juny.
Lloc: Ca n'Oms.
Dirigit per Ramon Camps.
El curs serà gratuït i s'iniciarà el dia 17 de gener.

Cada alumne coneixerà a través de l'escola el seu horari, i els dissabtes serà de 10 a 12 h. del matí.

Es prega a tots els pares que tinguin el màxim interès perquè els seus fills hi assisteixin. El dissabte dia 17 de gener a les 12 h. del migdia a Ca n'Oms hi haurà una explicació per part del director del curs pels pares que vulguin anar-hi.

COMISSIÓ DE CULTURA
AJUNTAMENT DE PARETS DEL VALLÈS
gener del 1981

Com que l'Ajuntament tenia interès en preservar la Torre del Director i a més que aquesta fos pública, es va decidir negociar un preu. Es va adquirir per 6.000.000 de pessetes, per sota del seu valor de mercat. Les negociacions es van fer amb els representants del Banc Popular, la família Pérez Sala-Valls Taberner, que eren els propietaris. Val a dir que el procediment va ser molt net i cordial, aquesta família des del primer dia van manifestar que no eren promotors sinó que eren banquers i el que pretenien era recuperar el capital que havien posat sobre aquest immoble i una rendibilitat sense especular.

La Torre del Director durant la República havia estat un temps escola bressol. És va pensar en recuperar la idea educativa de la República i encara que l'experiència havia estat breu, això va influir en que es pensés amb aquest espai per a ús educatiu i més concretament per escola de música.

Es va prendre la decisió de destinar-la a Escola Municipal de Música també pel seu emplaçament, un lloc tranquil i per les seves característiques. Era com un petit homenatge de recuperació de la memòria d'aquells polítics locals, que durant i després de la guerra civil, van patir tota mena de repressions i fins i tot la mort.

El projecte de rehabilitació és dels arquitectes Enric Serra i Lluís Vives; Es va inaugurar el 5 de maig de 1991. Disposa de diverses aules i un auditori interior i exterior.

L'escola és autoritzada des de l'any 1993 pel Departament d'Ensenyament per impartir de manera

autònoma ensenyaments de nivell elemental de música, en les especialitats de llenguatge musical i instrument per accedir al grau mitjà.

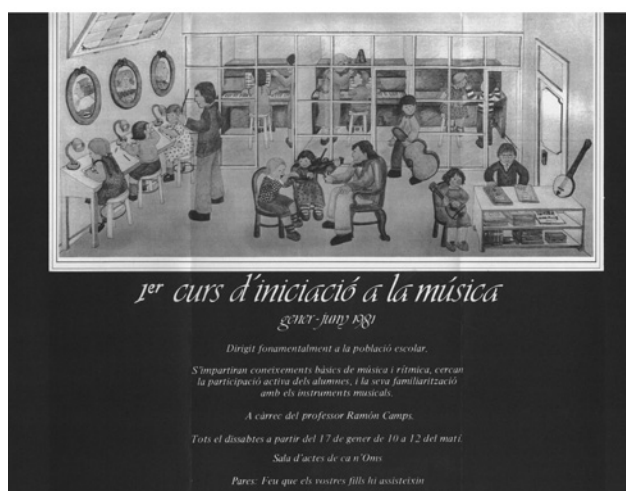
Activitats

S'ha fet i es fa molt bona feina, es dona formació musical i així es complementa la formació de les persones.

Actualment es fan classes de llenguatge musical, instruments (piano, violí, flauta travessera, guitarra clàssica i elèctrica i clàssica, bateria, baix i saxofon), a més, hi han dues corals. La coral infantil que funciona des del 1992 i la coral d'adults des del 2009.

Cada any es celebra una setmana cultural que té molt d'èxit. Es fan concerts i diversos festivals, com el de Nadal i el de final de curs, entre d'altres.

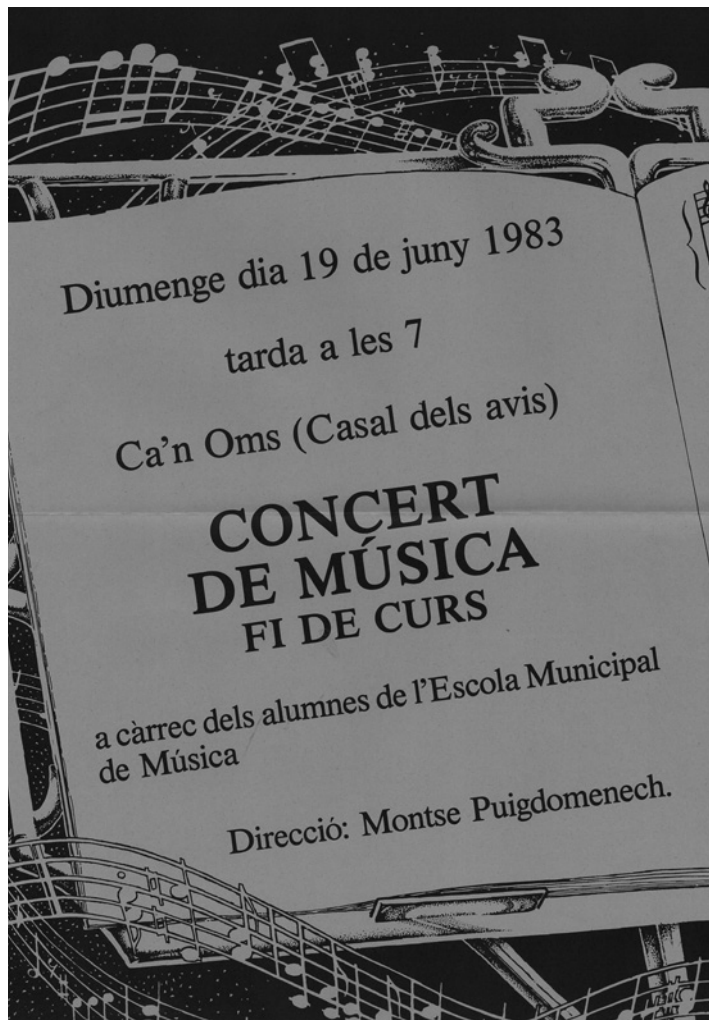
La sardana del mil·lenni de Parets, l'any 2004 la va compondre Jordi Azagra amb lletra de Jaume Anfruns.



1er curs d'iniciació a la música. Gener - juny 1981

Es fan audicions per a les escoles del poble des de fa 20 anys, hi assisteixen els nens i nenes de P5, 2on, 4art i 6è d'Educació Primària. Les escoles bressols municipals també assisteixen a classes de cant. Des de l'escola s'ha col·laborat en algun concert de Festa Major.

Quan es va crear la Colla de Gegants, Grallers i Bestiari de Parets durant uns cinc anys en Jordi Azagra i la Montse Navarro van assajar els grallers i els tabals respectivament. Després va prendre el relleu en Roger Cucurella.



Programa d'un concert de música. 1983

Professors i alumnes

L'escola actualment compta amb uns 200 alumnes.

Han estat estudiants destacats de l'escola i avui músics professionals l'Adrià Aguilera, en Roger Cucurella, en Paco Heredia i en Jordi Ribell, entre d'altres. També l'escola ha tingut alumnes que ara es dediquen a la docència i dins d'aquest àmbit a l'ensenyament de la música com Aida Barrientos, Marta German, Jaume Puig, i Montse Turull.

Actualment hi ha 9 professors, tot i que en alguns moments havia arribat a tenir-ne fins a 13.

Preveiem que l'Escola Municipal de Música de Parets del Vallès tindrà una llarga vida per seguir contribuint, en el futur, a la millora i formació dels alumnes perquè esdevinguin persones adultes amb el màxim de coneixements.

Rosa Martí i Conill

Les finestres i les portes com a elements ornamentals de les masies de Parets

*“Qui l’ha vist i qui el veu aquest poble!
Com ha crescut, com l’han empolainat! (...)
Tanmateix Parets serà sempre aquell poble el
nom del qual ja esmenten al 904, ben afermat
en terra fèrtil, pastor zelant d’un gran ramat
de masies, aquests fogars d’activitat campe-
rola i de sentit pairal tan abundós en aquesta
dilatada plana del Vallès Oriental, una de les
més riques en aquest aspecte. L’agricultura a
Parets hi és reina”.*

Així descrivia Ferran Canyameres a Parets, en la seva obra “El Vallès” de 1959.



Can Serra i les seves finestres amb diferents tipologies

Parets del Vallès posseeix, tal com s’esmenta, un ric patrimoni arquitectònic relacionat amb el camp, les masies i les seves construccions, però d’aquestes cases ja s’ha escrit, però en aquesta historiografia no s’ha fet esment a elements vinculats amb aquestes. En aquestes línies farem referència a diferents finestres, obertures i portes prou interessants en algunes de les seves masies que fan interessant el seu estudi. Moltes vegades quan visitem la Torre d’en Malla o Can Serra del municipi no ens fixem en aquests petits elements decoratius, sinó que moltes ocasions albirem el conjunt en general de l’edifici, fent una descripció de tots els elements arquitectònics. Ara bé, com en totes aquestes masies que poblen Catalunya, aquestes obertures en forma de finestres, espitlleres i portes, són els elements decoratius principals, amb formes buscades al seu moment, que van ser estudiades de manera individual dintre de l’edifici.

Pel que fa als precedents de l’origen del mas, sempre s’ha parlat de dues teories històriques que els historiadors donen per “bones” i que teòricament són contradictòries, fa un temps que no ho són tant. La primera va ser desenvolupada pel gran arquitecte modernista J. Puig i Cadafalch vinculada amb els mosaics de Centelles (Tarragona). En aquest mausoleu hi havia representades unes cases romanes, amb una disposició molt semblant a les masies realitzades posteriorment en territori català. Sobresurt la disposició de la teulada, de la galeria, el frontal i les finestres, que tenen molta relació amb les construïdes posteriorment. L’altre teoria, de J. Danès, tracta l’element de l’invasió sarraïna perquè sigui impossible relacionar masia amb construcció romana. I per tant, seria del segle IX i la repoblació franca l’origen constructivista del mas. És una discussió, encara avui al segle XXI, que comporta confrontacions entre els estudiosos de la matèria, però l’element principal és la documentació, i aquesta deixa constància

que als segles IX i X havia la pervivència de les vil·les romanes utilitzades per l'explotació familiar. Així ja es podia veure com algunes construccions per guardar el bestiar, farratge, tot envoltat per camps de secà, complementat per prats, horts i el conreu de la vinya.

Cap a mitjans del segle XII i amb l'arribada de la prosperitat econòmica, s'estableix de manera definitiva l'estructura com edifici arquitectònic de la masia, i es posa en ordre les bases del mas com a unitat de producció. El mas s'entén com una explotació formada per la família i quatre grans conjunts: bosc, pastures, camps de conreu i edificacions. Per tant quan es parla de masia es fa referència a l'edifici i es tracta de mas quan es parla de producció. Així veiem que la Torre d'en Malla seria la masia com a element d'edifici pròpiament dit, i al mas d'en Malla tota la zona d'explotació dels voltants.

L'elecció d'una zona o d'una altre per l'assentament d'un mas venia donada per la qualitat de la terra per un futur cultiu i prop d'aquest un indret amb aigua. Les construccions arquitectòniques del mas, normalment es portaven a terme dintre del sector del conreu, separat del bosc, i sempre buscant la zona més assolellada orientada cap a migdia. Així s'aprofitava al màxim les hores del sol i de llum. I l'altre punt principal era col·locar el mas a prop d'algun camí o via de comunicació. Parets del Vallès, al 1378 tenia 29 fogatges, al 1497 baixa a 23 i al 1515 puja als 25 (les dues grans poblacions del Vallès entre els segles XIV-

XVI eren Granollers amb prop de 200 fogatges i Sant Celoni amb 100).

Dintre del Vallès, zona amb grans masies per tot el territori, algunes d'elles molt ben conservades, la notícia més antiga que fa referència a edificis de l'època, parla d'unes cases de Palou dintre del cartulari de Sant Cugat del 956, on Daula cedeix a la Casa de Sant Cugat dues cases, una *terrada* i una *palgiza*: “*In nomine Domine. Ego Daula do-*

nator sum domum s. Cucufati Christi mr...de aliquit de proprietatem mea sive et per consensum de uxari mea Elo fecimus ea, id est casas II, una terrada et alia palgiza, cum solo et illorum superpositos, et orto...in terminio de Palazolo...”.

La decoració en les masies: obertures, finestres i portes

Com s'ha dit anteriorment, la masia tenia un element funcional dintre del mas al llarg d'aquests segles, però hi havien diferents parts de la construcció que permetia anar una mica més enllà per part

dels constructors de l'època. Aquestes eren les finestres, obertures i portes que podien deixar volar una mica més la seva imaginació i prenia força l'inspiració del constructor, encara que els cànons decoratius no estaven desenvolupats en aquesta zona, com si estava estudiat en altres zones on es considerava l'epicentre, com podia ser França o algunes zones de Bèlgica. Catalunya, tenia diferents constructors prou coneguts, però sembla ser que mai van treballar a la zona del Vallès.

L'element principal que si treballaven tots



Porta d'entrada de Can Vila-rosal



Element iconogràfic i religiós en relleu escultòric Torre d'en Malla

aquests obrers era el material de la pedra, símbol d'eternitat per als homes de l'edat mitjana, a més de considerar-la com l'element estrella de l'època romànica i gòtica, època on s'aixequen els edificis principals de Parets (església

de Sant Esteve, Torre de Cellers, masies principals...). Serà al segle XII quan es pren consciència de la seva bellesa, de la seva qualitat i la seva solidesa per la construcció d'edificis. En aquesta època s'utilitzaven diferents tipus de pedra com ara els "cantons" (la més utilitzada), les "pedres de moll" i les "pedres picades" (utilitzades al farciment o reble).

Possiblement siguin les finestres, els elements on es reflecteixen millor els canvis de l'estil artístic de cada època. En les primeres masies construïdes i més primitives, les obertures es caracteritzen per ser de dimensions molt reduïdes. Solament s'utilitzaven per l'entrada de llum, i amb aquesta petita obertura evitava el pas del fred (el Vallès patia molt les baixes temperatures de l'hivern) i a més també tenia la funció de defensa. Serà amb l'arribada del segle XIII, quan agafen com a model la finestra romànica típica dels edificis religiosos i dels edificis senyorials. Aquesta finestra tenia la característica de col·locar-se damunt de la porta de l'entrada principal. Aquest tipus de finestra, molt possiblement utilitzada en la nostra església de Sant Esteve, que no ha arribat fins a nosaltres, es caracteritza per finestres geminades, petites i estretes, on es divideix per una petita columneta amb un capitell sense cap tipus iconogràfic, utilitzant el capitell esquemàtic. Aquesta columneta sosté dos arquets que arrenquen d'una imposta.

Sempre que es parla de finestra geminada, es fa referència a aquesta columna central que divideix la llum en dues parts.

Serà al segle XIV, quan aquesta finestra romànica adquireixi més forma esvelta, així veiem com la columneta central s'aprima i en els arcs de la part superior apareix un lòbul (element decoratiu format per un arc de circumferències que es van multiplicant formant un conjunt ornamental). A nivell iconogràfic sobresurt l'element de les rosetes. Així, aquest tipus es coneixerà com a gòtic, que arribarà fins al segle XIX. D'aquest model sobresurten dues finestres emplaçades al municipi de Parets del Vallès. La primera la trobem a la masia de Can Serra, masia tradicional catalana d'estil gòtic tardà. A nivell de planta, veiem que és rectangular, coberta a dues vessants desiguals. D'aquesta façana, sobre el portal adovellat (la dovella és cada una de les peces en forma de tasco que formen un arc) de pedra hi ha la finestra gòtica dels segles XIV-XV, a més d'una petita espitllera. Aquesta finestra gòtica gairebé al mig de la façana central on es pot contemplar una composició típica, sobresurt l'element de la finestra geminada, amb una petita columneta al mig, on s'associa a un edifici de prestigi social de l'època.

La de Can Serra s'ha tapiat els dos arquets de mig punt o arcs lobulats, i a la part superior, hi han dos forats en forma ovalada dintre de la pedra monolítica. El capitell té iconografia amb motius vegetals, y es compona dels elements típics: suport de la columna, el collarí, les fulles d'acant com elements vegetals i l'àbac llis. Aquest tipus de finestra es pot contemplar sobretot en els edificis civils de la zona, però al Vallès es conserva diferents finestres a edificis religiosos. La de Can Serra té gran semblança amb la finestra gòtica de Palaudàries de Llicà d'Amunt. A l'altre banda del municipi, a la Torre d'en Malla, que agafa com a significat possible la seva procedència de la llengua àrab "*al-màdar al-ulya*" relacionat amb el seu lloc de construcció enlairat, es tracta d'un edifici de planta quadrangular amb dues torres de



Exemple de finestra de la Torre d'en Malla

defensa avançades, dos portals adovellats, i a la torre de la dreta si veiem l'edifici per la part frontal, a la part superior, hi ha una finestra gòtica biforada, amb un capitell esquemàtic a la part superior de la columneta. A més, a nivell escultòric, al cos central es col·loca un medalló amb unes imatges que ens evocuen als àngels foragitant Adam i Eva del paradís. A la masia de Can Moragues, situada al pla i prop de la riera del Tenes, edifici restaurat al segle XVI, té una torre de defensa i una capella amb una inscripció del 1571. En aquesta torre, té una finestra neogòtica, i damunt de la porta hi havien unes rajoles blanques i blaves que representa Sant Cosme i Sant Damià (metges i germans, màrtirs i patrons dels nens, cirurgians i metges. La tradició oral relata que els dos germans van exercir sempre la seva professió sense cobrar i sempre són representats a nivell artístics de manera conjunta i amb roba de l'època). Al segle XVII, Can Moragues, fou casa de repòs dels pares de l'ordre dels mercedaris.

Finalment a la masia restaurada i rehabilitada de Can Guasch, situada al polígon de Llevant de Parets, es conserva també una finestra gòtica dintre del cos lateral, ara bé, amb aquesta restauració total (es trobava en un estat total d'abandonament), aquesta finestra ara mateix es troba convertida en porta. Es tracta d'un gran casal, amb torre quadrada, on es conserven altres elements del segle XVI.

Als segles posteriors, aquestes finestres tan refinades i "treballades", passaran a ser de llinda plana, amb motllura superior arquejada acabada amb mènsules (element de suport amb un dels extrems encastat i l'altre voladís per a sostenir cornises i balcons), escuts, medallons o columnetes. Amb el pas de les dècades, anirà desapareixent per complet tot tipus d'ornament. A més, arribarà a un punt, on els constructors de l'època deixaran d'utilitzar la pedra com a material de construcció, per començar a utilitzar el totxo com a mitjà. En aquest segle XVI hi haurà la particularitat de gravar la data de construcció o de la reforma de la casa, utilitzant la llinda per fer aquesta inscripció. D'aquest model, a Parets tenim les finestres laterals del primer pis de la masia de Can Serra, que es podria descriure com a renaixentistes, a més datades del segle XVI. S'ha de dir, que en aquesta masia, al pou d'aigua que es va manar erigir al costat de la casa, hi ha una inscripció de la data del 1789.

Tipologia de finestres ornamentals al Vallès

Anteriorment s'ha fet esment dels models constructius de les finestres que es poden trobar en aquesta època, i els exemples que trobem a Parets. Ara bé, al Vallès, i això fa referència també al poble de Parets, hi ha una gran varietat de formes que tenen aquestes finestres, i així veiem que es poden agrupar en quatre grans blocs. El primer, a nivell cronològic, el més antic, es caracteritza per buscar formes molt esquemàtiques, sempre tro-

bant una construcció on sobresurt la senzillesa. Realment, estaríem parlant de simples obertures als murs, que poden arribar a ser petites finestres elementals. D'aquest tipus d'espitlleres al nostre municipi hi ha un exemple a la Torre de Cellers, que té unes petites i bonica espitllera a una de les seves torres. Veiem que dintre d'aquests murs on sobresurt aquest encofrat de còdols, una petita obertura a la part superior, amb dos petits forats, el de la part superior com una creu grega i l'obertura de la part inferior és una circumferència, dintre de tres petits blocs de pedra. Segons Monreal i De Riquer, descrivien la Torre de Cellers de la següent manera:

“Tocant a la carretera de Barcelona i davant de Parets, hi ha l'anomenat castell Cellers, habitat en vies de restauració. És un edifici quadrat, molt antic, ja que en seu interior hi ha un arc de maons de tradició romana, i la seva estructura exterior, amb dues torres cilíndriques en cantonades oposades, és del tipus medieval més antic. Va ser restaurat en el segle XIV i tingué vall i defenses exteriors. És un preciós exemplar de castell petit”.

Un altre tipus de finestres d'aquests segles, són models on l'evolució es fa més patent, tant de formes com de la decoració, que dona finestres tipus conopials, típiques del segle XVI. A nivell iconogràfic per tant veiem elements vegetals, fins elements amb decoracions de mascarons. Un tercer grup són les finestres geminades, molt associades a la construcció típica de la masia, dintre d'aquest model hi ha la finestra romànica, que s'ha parlat anteriorment, on amb el pas de les dècades s'evoluciona fins arribar als arcs lobulats. Ara bé, la seva ornamentació és molt senzilla, sobresortint els motius vegetals. D'aquí veiem la de Can Serra o també les tres finestres de la Marineta. Masia fortificada que es podria

datar del segle XII-XIII, però amb una important reforma portada a terme al segle XIV (era molt típic fer reformes en aquestes grans masies). Ens trobem davant d'un edifici de planta rectangular i torre quadrada a llevant, amb teulada a quatre vessants. De manera interior, es compon d'una planta baixa, un primer pis i les golfes. Es tracta d'una edificació típica de la comarca del Vallès. A nivell de decoració, s'ha esmentat aquestes tres finestres amb arcs conopials lobulats.



Finestra de Can Vila-rosal amb element de l'escut a la part superior

Finalment, trobem les finestres de llinda plana, on la decoració va variant en la seva decoració. El tipus més senzill són motlures en els brancals i en l'ampit, i normalment porten una inscripció a la llinda. Algunes d'elles tenen columnetes adossades als brancals, pinacles als basaments i mascarons molt ben treballats. Aquí trobem la finestra de la masia de Can Vilarosal de Parets, on veiem que s'ha incorporat un escut a la llinda, però no és pas heràldic.

Les portes i escuts

Relacionat amb les portes, es conserven i presenten tres models: les d'arc de mig punt adovellades, les de llinda plana i les d'arc rebaixat. Sobresurt el primer grup amb diferents exemples al Vallès Oriental i més concretament a Parets. Aquest tipus no té cap relació amb la posició socioeconòmica ni amb l'època de construcció. Realment les diferències s'han de buscar pels diferents tipus de tall de la pedra i sobretot per les dimensions de les dovelles. Aquest tipus de porta la trobem molt ben conservada en l'esmentada masia de Can Vilarosal, on mostra la construcció de l'època i les diferents dovelles o la porta amb arc de mig punt de la Marineta.

Relacionat amb les portes, però amb una funció estrictament ornamental, trobem els escuts i les inscripcions, a més de ser una manera de distingir la categoria social i la posició econòmica de la família. Serà al segle XIII quan l'escut agafa importància entre els burgesos i pagesos (anteriorment era un element de la noblesa solament), sobresortint els escuts heràldics. Així, són moltes cases que tenen un escut a la pedra, a prop de la porta o d'una finestra. Moltes vegades no correspon a cap llinatge, i a vegades s'insereix signes religiosos, escenes de la Bíblia o dates de construcció o fins i tot de la restauració. En Can Serra, al costat de l'era, trobem l'inscripció "1789".

Els rellotges de sol

Un dels altres elements són els rellotges de sol de l'època, element mural per mesurar el pas del temps. A la superfície té ratllades unes línies horàries numerades. Una vareta d'acer hi marca una ombra que es mou coincidint amb les diverses hores del dia. N'hi han de diferents tipus, els

més comuns són els verticals i els horitzontals. Aquest element del rellotge de sol, és un dels més característics de les façanes de les masies i de les cases pairals. Alguns d'ells porten inscrita una llegenda. A Parets, tenim uns quants models d'exemples a diferents carrers del nucli antic com els del carrer Sant Antoni i també a diferents masies com el de la Torre d'en Malla, el rellotge de la Torre de Cellers o Can Romeu. A l'església primitiva romànica de Sant Esteve també s'havia col·locat un d'ells, però que no es va conservar pels diferents danys que va patir pels incendis.



La Torre d'en Malla amb la finestra gòtica

Carles Toribio

El grup de Rock Paretà “Gel”

Entrevista a Julio Berdún



Julio Berdún

En Julio Berdún va néixer a Barcelona, l'any 1959.

Atès que el seu pare treballava a l'antiga Automoción que estava ubicada en el carrer Puigcerdà de Barcelona. L'any 1.962 l'empresa es va traslladar

a Parets i la seva família també va fer cap al nostre poble. Va jugar en el Club Futbol Parets, des de els alevins fins a ser juvenil. També practica-va tennis de taula a les files paretanes i a les esto-nes de lleure jugava al billar. En l'àmbit cultural i lúdic va ser membre de la Comissió de Festes, va participar en la representació del Pessebre Vivent i també va fer de locutor de Ràdio Parets. En l'àmbit musical va ser fundador i tocava el baix elèctric del grup GEL.

Julio, com va néixer la idea de crear un grup musical a Parets?

Érem una colla d'amics molt aficionats al gènere de música Rock. Pels volts de l'any 1976 ens reuníem a casa dels pares dels germans Esteve i Quim Anfruns, en el casc antic de Parets, per tal de sentir els sons i la melodia de la música americana dels anys cinquanta. Teníem inquietuds per fer coses. A Parets ja hi havia hagut altres grups musicals en els anys seixanta i setanta com eren els Tenes, Llet de Pot, Carbonilla, etc.

Nosaltres volíem continuar una mica amb el llegat dels “Tenes”, tot i que teníem el suport incondicional d'en Josep Nadal, més conegut com en Daniel. Aquest era el vocalista i guitarrista del grup paretà Carbonilla.

Quins eren aquests xicotets que vareu formar el quintet?

Podem dir que era un quintet, atès que dalt

l'escenari érem cinc, però hi havia un altre, en Ramon Caldera que feia de tècnic de so. La veu del conjunt era en Cayetano Martínez, un xicot que



El bateria Josep Casas

també estudiava solfeig i piano, en el grup tocava també la guitarra acústica. L'Esteve Anfruns, el gran dels dos germans, acompanyava amb la melodia de la guitarra elèctrica. En Quim Anfruns era el responsable dels teclats. En Josep Casas i Blasco era el bateria. Un servidor tocava el baix elèctric.

Quan varem començar teníem entre quinze, el més jove, i divuit anys. Una anècdota és que jo vivia a Granollers i venia als assajos que fèiem en els soterranis de la casa dels Anfruns a Lliçà de Vall i el company Josep Casas, una vegada havíem acabat, em portava amb la seva “Mobilette” a l'estació de Parets per agafar el tren i fer cap a la capital del Vallès Oriental. Més d'una vegada se m'havia escapat el darrer ferrocarril i tenia que fer el camí a peu, seguint la via de ferro.

Com us vareu formar musicalment?

Nosaltres compràvem partitures dels Beatles i assajàvem amb elles. Ens agradava molt la seva base rítmica i el seu aspecte melòdic i harmònic. Les anàvem a comprar a la Casa Beethoven, bo-

tiga d'instruments musicals, situada a la Rambla de la ciutat comtal.

Cadascú es va comprar els seus instruments, tot i que eren molt senzills, ja que no hi havia pressu-



Cartell d'actuació al Jardí de Parets

post per més. En Josep Casas va comprar el baix elèctric a l'exbaixista dels Tenes, en Josep Maria Palau. Cal dir que moltes vegades tocàvem amb els instruments deixats pels companys del grup Carbonilla.

Cantàveu cançons d'altres grups o bé eren pròpies?

Com he explicat anteriorment, en Cayetano Martínez tenia coneixements de solfeig i piano. Ell era la persona que composava la música i escrivia la lletra de les cançons. Teníem lletres musicals pròpies acompanyades d'arranjaments musicals, també de la nostra collita.

Quin va ser el vostre primer acte públic?

El primer concert va ser un dissabte al vespre, a les 9 en el pub Jardí de Parets. Un bonic i original cartell dissenyat per en Joan Vila, amb el sobrenom de "Duke" anunciava aquest esdeveniment.

Va ser per nosaltres una gran vetllada, ja que per primera vegada tocàvem tots junts davant el públic local. Això era l'hivern de l'any 1978. Cal dir que a la revista Tenes del novembre de 1977, en l'espai de "música" el redactor Miquel Ramon ja informava que estava a punt d'actuar aquella nova formació musical, tot i que encara no havien donat la data d'aquell salt

en els escenaris.

No recordo bé la data, però sí que puc assegurar que va ser l'hivern de 1978.

Quines altres actuacions vàreu fer?

L'actuació que en tenim més bon record és quan vàrem fer de teloners, en el avui desaparegut cinema Victoria de Parets, del cantant Jaume Sisa. Aquest festival es va fer en el conjunt d'actes per celebrar les Noces d'Or del Club de Futbol Parets. L'organitzava El Cargol Pelut. Era la primavera de l'any 1978. En Jaume Sisa, acompanyat d'uns brillants músics i vestit de mariner va fer un gran espectacle, tot i que una gran part del públic paretà, com comentava en Miquel Ramon en un ar-

ticle a la revista Tenes, no va entendre les cançons ni el tarannà d'aquest músic. Nosaltres vàrem entonar dalt l'escenari les nostres peces més recents. El públic ens va ovacionar en diverses ocasions. El mateix Jaume Sisa ens va felicitar per la nostra actuació.

D'aquest recital voldria explicar algunes anècdotes, la primera va ser que el tècnic de so del grup estel·lar, ens va renyar perquè havíem posat el so més alt que el del seu propi grup, quan el protocol era l'inrevés. Un altre incident a remarcar és que abans de començar el festival, en Cayetano i jo mateix vàrem sortir a fóra per prendre una mica l'aire fresc, i un cop vàrem disposar-nos a entrar, la taquillera no ens volia deixar passar si no pagàvem abans l'entrada. Nosaltres vàrem fer-li avinent que érem dos dels membres de grup Gel; tot i així ella s'hi negava. No va ser fins que una companya li va dir a la responsable de la sala que nosaltres teníem que tocar i que no ens retingué més. Per fi ens varen deixar passar i vàrem poder començar l'actuació.

Una altra actuació va ser a la Festa Major de Gallecs, el dilluns 24 de juliol de 1978. Vàrem tocar amb els grups Abside i Carbonilla. Aquests darrers ens varen deixar els seu equip musical en aquella bonica vetllada i revetlla de Sant Jaume.

Què va passar que es va desfer el grup?

Hi varen haver petites discrepàncies sobre el tipus de música que la resta del grup volien evolucionar a un rock dur i nosaltres, en Cayetano i jo mateix, érem partidaris de fer un rock més suau. El final es va dissoldre el grup i la resta de companys, amb altres components varen seguir per la línia musical proposada per ells mateixos i es va formar el grup de rock Golden.

Moltes gràcies per dedicar-nos el teu temps per fer una mica d'història del nostre poble.

Joan Volart i Bellavista



Julio Berdún



Concert Grup GEL

Josep Plandiura, l'escultor del ferro s'instal·la a Parets



Peça escultòrica al taller de Plandiura

“Sóc un treballador de l'art”

Així es defineix l'escultor català Josep Plandiura (Taradell, 1943). Fa unes setmanes, la Revista Parietes va fer una visita al taller d'aquest escultor té des de fa més d'un any a la masia de Can Serra del casc antic de Parets del Vallès. Plandiura, home afable i que explica la seva forma de fer i de ser amb total bondat, vol deixar clar que ell no es considera un artista, ja que aquest concepte descriptiu pot arribar a tenir aspectes negatius i fins i tot pejoratius en l'actualitat. S'ha de recordar que pot estar molt vinculat amb la figura del bohemí o del *flanêur*, i és una forma de ser que no té res a veure amb les figures que van arribar al seu moment culminant a principis del segle XX a París, capital del món artístic, on molts artistes catalans i espanyols van viatjar allà en busca de prestigi, com ara Picasso,

Gris, Miró, Pitxot o Casagemas... Per tant deixarem la seva pròpia definició de treballador de l'art, i realment podem considerar que és així, ja que tota la seva vida està dedicada a això, a l'escultura de gran format i al disseny de grans dimensions. Així s'arriba a l'actualitat, on és considerat un dels grans experts en la creació d'acer corten, tant en la seva manipulació com en els acabats finals de l'obra. Plandiura actualment té obres dispersades per tot el món, començant per la pròpia comarca del Vallès Oriental (obres a Sant Pere de Vilamajor, Sant Antoni de Vilamajor, Sant Celoni, Granollers), passant per Catalunya (es poden contemplar entre altres localitats, peces a Santa Coloma de Gramenet, Barcelona, Blanes, Lloret de Mar) i finalitzant a nivell estatal i internacional, on té exposades obres a Puerto Rico, França, Canàries, Miami o San Francisco.

Josep Plandiura seguint amb aquesta figura del treballador de l'art, molt oposada a artistes del cercle de Granollers dels setanta i que tan a prop queda de Parets, com ara Paco Merino, Jordi Benito, Josep Uclés, Manel Batlle o Arranz Bravo (Plandiura en alguns moments també freqüentava aquests cercles), comença la seva jornada laboral relacionada amb l'escultura i el ferro, binomi de la vida artística d'en Josep, aixecant-se de bon matí i agafant el trajecte en l'actualitat de Barcelona a Parets. Finalitza la seva jornada a les 18 de la tarda i durant el dia l'agrada primer fer un esmorzar de plat i taula i sobretot poder llegir i escoltar les notícies del dia. Així transcorre el dia a dia i així treballa en les seves creacions artístiques.

Entrar al seu taller és com entrar en una atmosfera de creació, el seu estadi propi, i així ho va testificar Abraham Mohino: *“Les formes es creen com a tals, es corben, s'estructuren; adquireixen pes, mesura i direcció. El ferro és dur però versàtil, massís però dúctil. La planxa és una superfície de somni: les imatges de la ment hi reverbe-*

ren amorosos”. Amb tot això dit, és normal que el propi escultor es consideri un enamorat del ferro.

Aquest material del ferro, tan present en la trajectòria artística de Plandiura, és, després de l'alumini, el metall més abundant de la naturalesa (constitueix el 5% de la superfície terrestre). Els dos aliatges més importants del ferro són el acer i el fostat. Aquests tipus de material utilitzat ja en època hitita (a mitjans del segon mil·lenni abans de Crist) amb gran importància al gòtic i al Renaixement (és quan adquireix aquest valor d'element decoratiu i ornamental). Ja en l'escultura moderna s'incorpora també la forja. L'arribada d'escultors com Pablo Gargallo o Juli González amb les seves noves tècniques del treball del ferro van aconseguir ennoblir el ferro i incorporar-lo dintre d'aquesta corrent d'avantguarda.

A mode de recordatori, va ser al segle XX quan l'escultura va abandonar de manera progressiva les tècniques tradicionals, com el tallat o el modelat. Així van sorgir nous procediments, com l'assemblatge, que havia iniciat Auguste Rodin. Amb aquest aspecte, van modificar el camp d'acció de l'escultura. El metall, susceptible de ser unit de forma duradora per la soldadura, es va imposar com el material predilecte una vegada

superada la II Guerra Mundial i serà a mitjans del segle, amb la multiplicació de les tècniques assimilades a l'escultura, quan diferents crítics d'art van parlar de l'escultura ampliada, i així es veu com aquestes escultures es poden estendre's a totes les pràctiques.

Per realitzar aquest tipus d'escultures, el ferro s'utilitza mitjançant diferents tècniques de treball. La més utilitzada és el repujat (consisteix a donar forma al ferro colpejant una xapa, això es pot fer tant amb el material fred com calent), a més de la soldadura elèctrica i la soldadura autògena. En l'actualitat també agafa certa importància l'utilització de l'acer corten, bàsicament per obres que posteriorment es trobaran a la intempèrie. Al ferro se li poden donar moltes formes.

Per tant i seguint l'estel·la, gran tot sigui dit, que van deixar els grans mestres de l'escultura contemporània, com ara Juli González, Pablo Gargallo, Eduardo Chillida o Marcel Martí, es troba en la cúspide actualment Josep Plandiura. Possiblement sigui el més universal de l'actualitat al panorama estatal i sobresurt a més la seva vessant de col·laboracions, amb l'arquitecte Frank Gehry (arquitecte que va dissenyar el Guggenheim



Conjunt de peces de petit format associades al tema dels bandolers

de Bilbao) o amb escultors de la talla d'Anthony Caro o Roger Mack. A més, fa anys, concretament al 1987 va participar com artista convidat al prestigiós *Triangle Artist's Workshop* en Pine Planes de Nova York (aquesta mostra em recorda a la coneguda Armory Show de 1913, exposició internacional d'art modern, on va ser un punt d'inflexió en direcció a l'art modern i on tenia cabuda diferents corrents i diferents artistes, entre ells, Goya, Duchamp o Kandinsky).

Per això, és un goig poder trobar al municipi de Parets aquest artista d'aquesta categoria. S'ha de dir que Plandiura va passar més de deu anys treballant a Sant Pere de Vilamajor, on tenia el seu taller i on va impulsar el Centre d'Art *la Rectoria*. Una vegada s'arriba a un número d'anys, finalitza el contracte i es junta amb la voluntat de canviar d'aires de l'escultor. A Sant Pere, considerava que havia finalitzat una etapa creativa allà, i considerava que havia el handicap de l'ubicació del municipi. Encara que l'agradava el poble, el taller i Sant Pere, no tenia bona comunicació i tenia problemes per fer entrar les grues i els camions, condició imprescindible per transportar les seves obres a destí. I a més considerava que era un poble amb molta vegetació, a diferència del que es troba a Can Serra on pot tenir més relació amb el típic camp de Taradell. Ell diu que ara, tant per davant com per darrere obre les finestres i portes del taller i solament veu camp de blat i de gra, a més d'animals al voltant. Pot tenir un taller dintre d'un edifici tan característic de Parets com és la masia de Can Serra, té suficient espai per utilitzar la seva maquinaria (té i utilitza màquines de 500 kg.) i pot fer entrar grues i camions. A tot això es junta que Parets solament es troba a vint km. de Barcelona,

amb una gran xarxa de comunicacions.

Abans d'entrar a tractar la manera de crear d'aquest escultor, em va sorprendre un element característic de la seva obra, element utilitzat en moltes de les creacions que realitza i és l'element de la literatura. Plandiura és un home cultivat en les lletres i això es nota en les seves obres (ell considera que una de les seves assignatures preferides era el llatí), a més de l'utilització física d'alguns llibres en diferents forats o indrets de les escultures, construeix receptacles interiors.

Alguns d'aquests llibres, indagant, es troben mutilats perquè així ho vol fer arribar a altres generacions l'escultor, ja que són obres literàries o escriptors que no haurien d'arribar al futur, com és el cas en l'obra de grans dimensions que es troba immers en l'actualitat i que ha ficat i inserit un llibre foradat pel mig al vestit de dona de l'escultura (aquesta obra viatjarà a Xangai, Xina, properament). Aquest llibre mutilat és de Bartolomé Soler (escriptor de Sabadell falangista que va escriure sempre en castellà). Relacionat també amb aquesta obra, sorprèn la seva perfecció a l'hora



Esbós previ realitzat per l'escultor

de tocar la peça, ja que es troba setinada amb oli perquè quedi perfectament. Plandiura sempre ha buscat crear obres perfectes a nivell de polir, sense cap imperfecció, com així passa en moltes de les obres creades perquè els invidents també puguin experimentar sensacions amb aquestes creacions sense fer-se mal. Això ho relaciona amb un viatge del passat, fa dècades al gran museu rus, l'Hermitage de Sant Petersburg, on el va sobtar les visites guiades per a cecs que anaven interactuant amb les peces tocant-les.

Fa uns anys, al respecte del treball de Plandiura amb el ferro, la seva col·laboradora Marta Chinchilla va escriure al respecte un text titulat

“La seducció del ferro”:

“El ferro és sobretot una música, un perfum, la capacitat per seduir i ser seduït. El ferro és molt més que un material. No és només una inesperada ductilitat, una sorprenent predisposició a transformar-se. El ferro és la forma dels seus buits, els gestos que insinua, els infinits camins que fa en l'aire. El ferro és una passió. No sempre és senzill saber on comencen i acaben art, artista i ferro.”

Fase de la creació de l'obra escultòrica

Possiblement la manera de crear fins que arriba a destí de Josep Plandiura no difereix molt d'altres escultors de l'actualitat i del segle XX. Primerament tota creació comença per un encàrrec (per exemple, actualment es pot contemplar una peça seva al conegut restaurant de tapes “Tickets” d'Albert Adrià del Paral·lel de Barcelona). A partir d'aquest encàrrec d'un particular o una institució, comença a sorgir l'idea a nivell de quatre dades.

Amb aquesta idea al cap de Plandiura, comença a dibuixar amb elements preparatoris i amb noves possibles idees. L'escultor de Taradell en aquesta fase comença a planificar com seria la sortida a destí ja que en aquest moment ja van sorgint dades de l'alçada final, els possibles revestiments de l'interior de l'escultura, els acabats i les formes finals que ha de tenir l'obra. Tot això es complementa amb les fotografies diàries que realitza dels elements i té com a norma el realitzar l'escrit diari al dietari amb les idees. Aquest fet el porta realitzant des de fa més de trenta anys, i es tracta d'una joia, ja que aquí explica els diferents processos de creació de les obres.

Posteriorment, una vegada s'ha realitzat aquest dibuix en paper i guix, es crea la maqueta amb dimensions reduïdes en ferro, però utilitzant les formes que s'utilitzaran més endavant. Aquestes maquetes que informa sobre l'escala, també dona les dades sobre les relacions que poden concebre

en els dibuixos anteriors.

Finalment, es crea l'obra seguint els paràmetres anteriors, però ja utilitzant les mesures finals, realitzant l'estructura interna amb reforços de suport. Aquestes obres que porta a terme en aquestes diferents fases, tenen formes variades, amb punts de suports al terra, altres punts queden suspesos a l'aire, utilitza formes recargolades on la part superior per exemple pot arribar als 150 kg. Es aquí, on aquests estudis previs que realitza l'escultor adquireixen la seva gran importància, ja que ha de controlar on aniran tot aquest tema dels pesos, quin gruix ficarà, quins revestiments interiors tenen i quin material utilitzarà finalment (ferro, acer corten...). Plandiura en algunes

de les seves obres, més concretament en l'escultura de mitjà i petit format també utilitza la fusta com a material decoratiu.



Taller de l'escultor

En tot aquest procés creatiu que finalitza amb el trasllat de l'obra, l'artista considera al respecte que “la peça te l'has de creure”. En

l'actualitat, al taller, sembla un museu en petit, amb maquetes i petites escultures, sobresortint un conjunt de peces escultòriques d'una gran qualitat vinculades amb els principals bandolers de Catalunya, com ara el conegut Serrallonga (ha romàs com a personatge de llegenda, executat un 8 de gener del 1634 a la forca de Barcelona. L'imaginari popular diu que robava als rics per repartir als pobres i va rescatar la seva estimada dels nyerros) i en Rocaguinarda (era conegut com a Perot lo lladre. Es va amagar a les muntanyes del centre de Catalunya i actuava a Osona, Ripollès, Bages i el Vallès. Va esdevindre el cap més

notable del bandolerisme català).

Aquestes escultures estan molt relacionades amb fets històrics de la seva zona d'Osona on va viure la seva infantesa, i pren com a característica que són peces de dos cossos mòbils, que es fusionen amb elements de fusta i que poden anant canviant de posició, a més de treure elements. Aquestes escultures transformables busquen diferents possibilitats dinàmiques. Normalment, aquestes peces de diferents cossos, es troben unides per frontisses i un eix, això possibilita l'adopció de moltes i variades posicions. Per exemple, la seva obra "*Sara II*" que es troba emplaçada a Puerto Rico, pot adoptar fins a 153 formes diferents.

A tot això, Josep Plandiura que té com a col·laboradora la Marta Chinchilla (artista que crea i dissenya interpretant tot allò que l'envolta, on l'element de la figura femenina sempre ha estat present i últimament ha realitzat una exposició vinculada amb els quimonos japonesos), sobresurt com s'ha dit en les escultures de gran format, que es poden contemplar en nombrosos espais públics i es tracta d'una escultura molt especialitzada, el ferro té això, a diferència de la fusta, molt més fàcil de manipular i d'esmenar l'errada, i aquesta creació de grans escultures públiques requereix una gran tècnica (Plandiura no utilitza el làser per la creació). Josep ja des de ben petit volia encaminar-se cap a l'art i més concretament cap a l'escultura, deixant una mica de banda els estudis, i una vegada arriba a l'edat comença a estudiar aquesta tècnica escultòrica, però cal dir, i és important de remarcar, Plandiura no segueix la tècnica d'altres escultors, sinó que realitza les seves obres perquè així ho considera, sense seguir patrons, i sobretot sense seguir cap teoria artística. Això sí, Plandiura al seu moment va crear el Centre d'Art la Rectoria de Sant Pere de Vilamajor, un espai on s'han format els millors artistes del ferro, com ara Enric Pla, creador d'escultures de petit i gran format, a més de creador de dis-

senys exclusius per a làmpades i mobiliari.

Finalment, un dels elements també característics en el recorregut del món Plandiura, són les portes, possiblement la més coneguda és la que va fer per al Museu Pia Almoïna, al costat de la Catedral de Barcelona. Tal com ell opina, les portes han de ser irreal i imaginaries. Ell s'identifica amb les portes a l'espai. Aquest element escultòric a l'hora que funcional, considera que la porta ha de ser un objecte entenedor i palpable ja que ocupa un espai en un lloc públic.

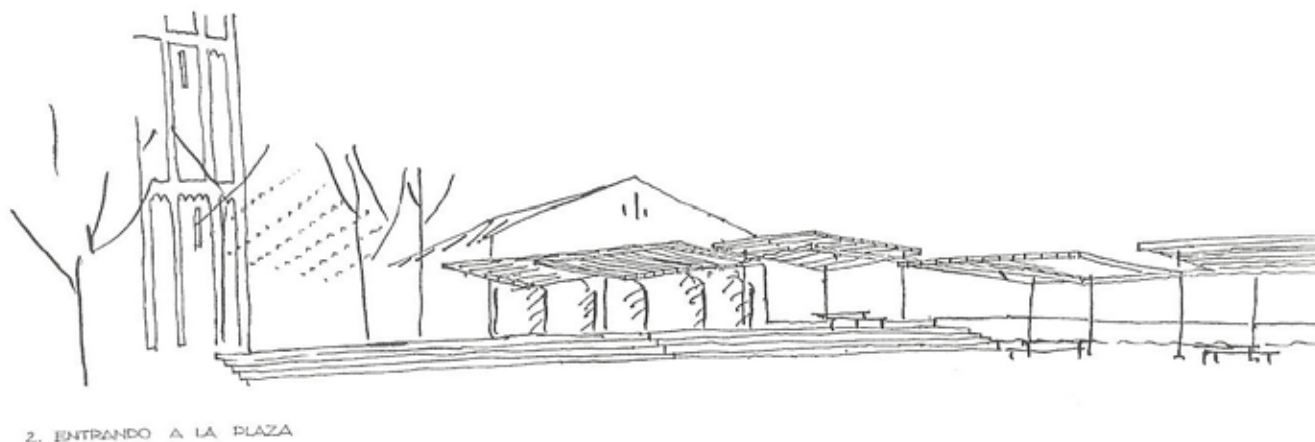
Així veiem, que dintre d'aquest municipi de Parets del Vallès tenim possiblement el més reconegut dels escultors del ferro que podem trobar a nivell estatal, amb molts anys treballant aquestes obres i que aquestes poden ser contemplades a mig món. Tinc que agrair a en Josep Plandiura la seva cortesia i amabilitat per poder conèixer la seva forma de crear i poder entrar al seu taller, un autèntic estadi del saber i de la creació. Però tinc que reconèixer que vaig aprendre molt sobre la seva escultura, però sobretot aquella tarda d'octubre, amb sol d'estiu i amb el soroll de les cabretes de fons, el que més em va entusiasmar és la seva forma d'explicar, dialogar, el canviar de tema constantment, passant de parlar de la seva futura peça a parlar de Manel Batllé (escultor de Granollers), per tocar temes gastronòmics o parlar de capítols del passat, tot això amanit amb el cigarro que sempre té en Josep i la seva gorra inseparable al cap.

Esperem que un futur, no molt llunyà, la nostra vila de Parets pugui contemplar una o varies obres d'en Plandiura i ser una icona més del municipi, com així ho són la pèrgola de la Plaça de la Vila d'Enric Miralles, les pintures pop de Bartolozzi o Arranz Bravo, els capitells d'en Frederic Marès o les nostres masies.

Carles Toribio

La Pèrgola de la Plaça de la Vila

Obra de l'arquitecte Enric Miralles i Carme Pinós



Esbós del projecte de la pèrgola

L'any 1985, els arquitectes Enric Miralles i Carme Pinós varen dissenyar la pèrgola, el quiosc i els bancs de la Plaça de la Vila de Parets del Vallès. L'any 2015 es compleixen 30 anys d'aquesta obra.

L'Enric Miralles va morir l'any 2000, amb només 45 anys, tota una injustícia. El recordo perfectament, a ell i a la Carme Pinós, venien a passejar per la plaça, discutien, dibuixaven sobre el terreny, gaudien parlant entre ells i amb l'entorn, els que estàvem a prop de vegades no els enteníem. Havien passat alguns vespres a la plaça, parlant amb l'Antoni Dalmau, regidor d'urbanisme, el Quim Esteve, regidor de cultura i jo mateixa. Gaudíem sentint els seus raonaments i les seves discussions.

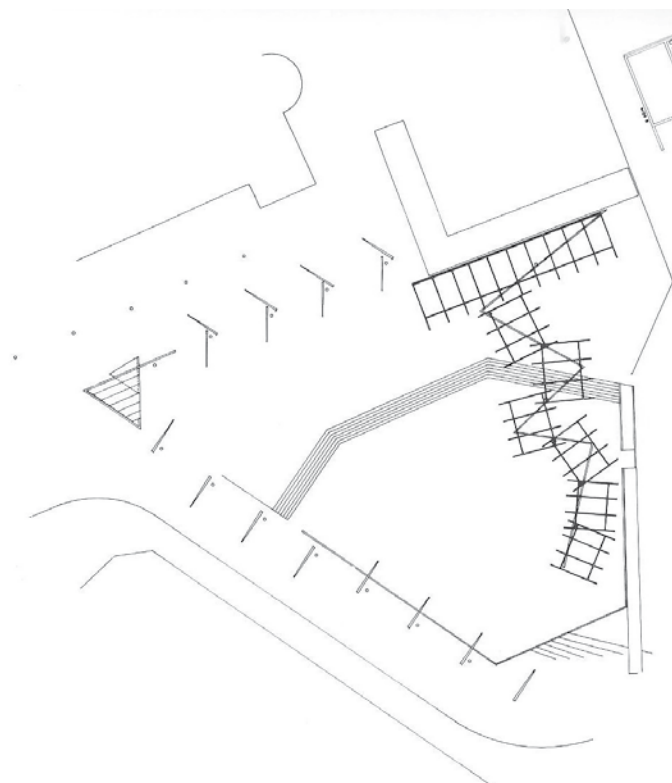
Ens els havia recomanat el prestigiós arquitecte Albert Viaplana que llavors estava treballant a Granollers, havien estat alumnes seus que prometien molt, com després s'ha demostrat pel munt de premis i èxits que han aconseguit. Eren joves, hiperactius, dibuixaven contínuament. Llegien i reflexionaven sense parar, molt il·lustrats com si fossin personatges del renaixement, tenien

moltes inquietuds i molta formació. Volien fer arquitectura que interaccionés amb les persones, amb l'escultura, amb l'urbanisme amb el paisatge, eren revoltosos no paraven, no semblaven arquitectes semblaven nen i nena entremaliats. (1)

La pèrgola, els bancs, les taules i el quiosc de la nostra Plaça de la Vila van ser una de les seves primeres obres. La pèrgola és rampant, els bancs creuats i en moviment, mirant a la plaça.

Dissenyaven estructures i volums diferents als que són habituals, creaven, dedicaven moltes hores a decidir l'estructura que permetés aguantar el que havien pensat. L'Enric sempre deia: "No vull solucions habituals vull alguna cosa més...". Les solucions cartesianes les coneixien perfectament, però volien anar més enllà. La Carme Pinós era i és tant o més creativa que l'Enric, les seves obres són monuments al bon gust i a la bona arquitectura.

En el seu moment aquest projecte fou molt diferent de tot el que es portava, va deixar fins i tot a molts professionals sorpresos pel seu resultat. Venien i venen estudiants d'arquitectura tant



Planta de la pèrgola

d'aquí com de diferents països a veure la pèrgola in situ. El perfil de Z, que es veu per sota origina una distorsió visual, adopta formes inclinades, acompanyada dels bancs i taules que obliguen a la reflexió, són formes noves originals que fan pensar i que integren un espai. (2)

De la pèrgola l'Enric va dir:

El mecanisme de construcció és idèntic al seu dibuix sobre el paper... Una jàssera. Amb contraccions successives, forma la superfície on recolzar cadascun dels sostres.... Un pilar és el suport de dos d'aquests. L'altre punt de recolzament el defineix la volada de la jàsseraEl resultat és que cada coberta és suportada per un únic pilar. La jàssera i els pilars defineixen un pla damunt del qual la grua va dipositant les cobertes....Encara trobem alguna cosa d'aquest moment d'equilibri en mirar-les....Una pèrgola que es desplega sobre mòduls suportables per un únic peu, és una estructura com a mínim, constructivament estranya. (6)

La pèrgola té una forma que aspira a flotar, o a volar, sembla inestable però no cau. Es descompost en quadres no alineats i d'alçada variable des del terra. Un terra que tampoc és pla. Un joc d'equilibris.

Per explicar la pèrgola podem dir que mirat des del cel, tenim unes cobertes planes quadrades formades per llistons de fusta de bolondo que permeten passar la pluja i el sol. Són com para-sols gegants. Un conjunt de biguetes metàl·liques que treballen en volada, sobre unes altres bigues tubulars. Després trobem la biga principal en forma de Z, de secció rectangular recolzada en un conjunt dispers de pilars verticals. Tot això ho explica molt bé el professor Robert Brufau, arquitecte especialista en estructures. (7)

Els bancs, segons Miralles i Pinós, són com el paviment de la pèrgola, les taules són per fer desaparèixer, en part, les escales.

Un dels bancs, que havia d'actuar com a tobogan no es va arribar a construir, tot i que figura en els dibuixos i en el projecte.

El quiosc és un element molt singular, amb formes triangulars, que es plega i desplega sobre si mateix. Actualment aquest quiosc no existeix, es va desmuntar i retirar de la plaça. Probablement el lloc on es va col·locar no era el més adient i la



Quiosc de la Plaça de la Vila

seva mida una mica petita. Estaria bé recuperar-lo, la Carme Pinós podria fer-ho, i potser un bon lloc seria l'entrada de la Linera com un element dinamitzador de l'accés al parc. Crec que recuperar una obra d'aquests arquitectes és una obligació local que tenim pendent. El temps ens hi portarà.

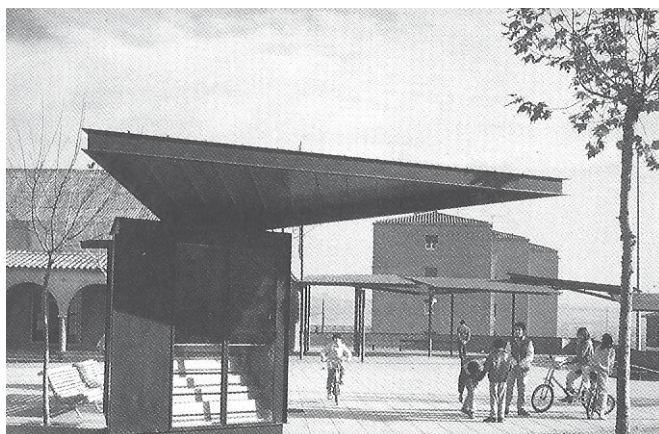
Marcel Duchamp diu que tota creació artística té dos pols, en un hi ha l'artista i a l'altre l'espectador que amb el temps, d'aquests conjunt en surt si l'obra dels artistes passa o no a la posteritat, amb el pas del temps s'emet el veredict. En aquest cas, el de la pèrgola de la plaça, el transfer de l'artista al espectador ha tingut lloc i l'obra aguanta.

Una revista Alemanya, de l'any 1989, va publicar un article on cita la pèrgola de la plaça de Parets com una construcció destacable a nivell espanyol i no només de Catalunya en relació a la nova arquitectura. (8)

Rosa Martí Conill

Bibliografia

- (1) ROVIRA, Josep M. *En los inicios fue aquello*. Pérgolas en Parets del Vallès, 1985. Enric Miralles y Carme Pinós. DC Papers. Núm. 17-18. 2009.
- (2) MIRALLES, Enric. *El Croquis*. Recopilació 1983-2000.
- (3) MIRALLES, Enric i PINÓS, Carme. *El Croquis*. Núm. 30. 1987.
- (4) MIRALLES, Enric i PINÓS, Carme. *El Croquis*. Núm. 49-50. 1991.
- (5) MIRALLES, Enric. *El Croquis*. Núm. 72. 1995.
- (6) ROVIRA, Josep M^a. Enric Miralles 1972-2000. *Fundació Caixa d'arquitectes*. Col·lecció arquitectes/temes núm. 33.
- (7) BRUFAU I NIUBÓ, Robert. *Aspectes de la complexitat estructural de l'arquitectura* d'Enric Miralles. Quaderns d'Arquitectura i Urbanisme 2009. Núm. 259, pàg. 84-89.
- (8) Revista *Shöner Wohnen*, març 1989
Arxiu Municipal de Parets del Vallès



Elements característics de l'obra de Miralles i Pinós

Una història dels carrers de la Fàbrica

Jaume Puig Nadal i Carme Nadal Flaquer



Carme Nadal Flaquer

Sóc la Carme Nadal de Can Daniel, vaig néixer l'any 1945 al carrer Santa Irene, núm. 10, del nostre poble. Com molts nens i nenes nascuts aquells anys vaig tenir la sort d'anar a la Casa Cuna de la Linera.

L'any 1946, quant encara faltaven alguns detalls per acabar les obres de la Casa Cuna la meva mare, que es deia Carme Flaquer Manau, em va fer una fotografia que ens il·lustra del moment. L'escala d'entrada encara no estava feta i el fuster treballava acabant la porta principal. El fuster portava la clau de la porta i me la va deixar perquè em distraigués, estés quieta i poder-me fer la fotografia que es publica en aquest article.

Per què volia la meva mare i les seves germanes retratar-me i a més fer-ho en un lloc tant singular? Perquè la fotografia la volien regalar al Jaume Puig Nadal, el Jaumet del Coll de la Manya, que era el meu padrí.

En Jaumet del Coll de la Manya era una bona persona, una persona popular, extraordinària, una persona que tothom voldria tenir de veí, un home dels que fan poble. Era extravertit, sincer, amable, amic de tothom, tenia molt bon caràcter, alegre i treballador.

L'anomenaven del Coll de la Manya perquè la seva àvia era d'una casa d'aquest indret que es troba anant cap a Granollers. Es va casar amb la Rosa Planas Martí el 25 de maig de 1955 i van tenir tres fills, l'Antoni, l'Esteve i en Jaume.

Era una persona molt sociable, va estar sempre vinculat al Coro, ajudava a les classes quan calia ensenyar als més petits les cançons, a més de ser cantaire.

També va cantar a l'Orfeó i va ajudar molts anys a la Unió de Germandats de Previsió Social, ocupant diferents llocs a la seva Junta.

Professionalment treballà de paleta a Can Ferro. Ell és qui va col·locar les lluminàries de l'església



Jaume Puig i Rosa Planas

de Sant Esteve. Va treballar molt temps on ara hi ha el camp de futbol perquè allà els de Can Ferro feien bigues de ciment armat i alguns prefabricats. Quan els de Can Ferro estaven quasi a punt de tancar, ell es va independitzar convertint-se en autònom i va muntar a casa seva un taller on feia peces prefabricades que es deien llavors de pedra artificial, feia esglaons i altres peces d'acabat d'obra.

Quan vaig néixer el 1945 el Jaumet tenia només 15 anys, però va voler ser el meu padrí. Vaig tenir

molta sort perquè vaig tenir i gaudir d'un bon padrí, un padrí actiu, venia moltes vegades a casa meua i a l'hivern fèiem llargues tertúlies a la vora del foc. Pel seu bon caràcter tota la família esperava que arribés per fer-la petar. Havia nascut el 14 de gener de 1930 i va morir el 10 de febrer de 1999, a l'edat de 69 anys, relativament jove, encara hauria pogut gaudir uns anys més d'aquest món, del poble, dels amics i de la família.

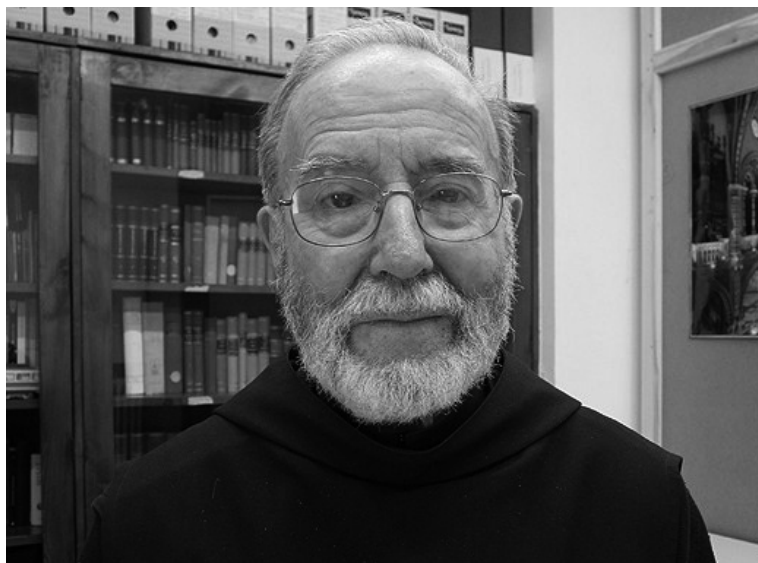
Carme Nadal i Flaquer de Can Daniel



Casament de Jaume Puig i Rosa Planas. 1955



Jaume Puig a l'obra



Mn. Pere Oriol Diví Coll



Mn. Pere Oriol treballant en el taller d'ex-libris

Carta d'acomiadament de Mn. Pere Oriol Diví Coll, vicari de la Parròquia de Sant Esteve de Parets. 1953.

*“És l'hora dels adéus i havem de dir adéu-siau germans dem-nos les
mans senyal d'amor senyal de pau”*

*Avui la cantem nosaltres aquesta cançó. Vosaltres i jo. I ens donem les
mans molt expressivament en senyal d'amor i en senyal de pau.*

Adéu-siau. Estimats Paretans!

*Em donaria per satisfet si com a resultat de la meva convivència entre
vosaltres us trobéssiu més apropats a Déu, us sentíssiu més a la vora de
Nostre Senyor i de nostre mare, la Verge Maria.*

*Vosaltres heu deixat una senyal molt fonda en mi. Arreu on vagi sem-
pre us portaré en el record i davant de Déu que alegre la meva joventut
sacerdotal tindrè sempre una pregaria dolça per vosaltres.*

*M'han vaig, però, no us deixo sols. Queda amb vosaltres nostre esti-
madíssim Mn. Jaume i us arriba amb un déu-vosguard entusiasta Mn.
Josep Roca, bon amic meu, vostre vicari nou. Porteu-vos amb ell com us
heu portat amb mi i estic segur que es trobarà i us trobareu admirable-
ment entre vosaltres.*

Adéu-siau

Mossèn Pere Oriol Diví.

A destacar d'aquesta carta d'acomiadament és que estem a l'any 1953 i Mn. Pere Oriol Diví l'escriu en català.

Mn. Pere Oriol Diví havia nascut el 1924 a Esplugues de Llobregat, era una persona tímida i senzilla molt estimada en el nostre poble. Es va ordenar sacerdot el 31 de maig de 1952 en el marc del Congrés Eucarístic Internacional de Barcelona, i va fer la professió solemne el 15 d'agost de 1960.

Va ser Vicari de la Parròquia de Sant Esteve de Parets i l'any 1953 ens deixà per iniciar altres camins dins l'església.

Moltes persones de Parets quan anaven a Montserrat el visitaven, ell sempre els rebia i acollia, era molt amable. El 13 de juny del 2010, l'Antoni Puig i la Mercè Martín, el van visitar i li lliuraren alguns exemplars de la revista *Parietes*, en especial el núm. extra on es recull part del diari mural de l'Albada. Ell recordava, perfectament, aquest diari quan es penjava sota les voltes de la rectoria i fins i tot els hi va dir que havia fet algun dels dibuixos. En una carta del 22 d'agost del mateix any, els hi

agraeix que li hagin fet arribar la revista *Parietes* i els hi recorda que algunes vegades també el visita en Josep Turull.

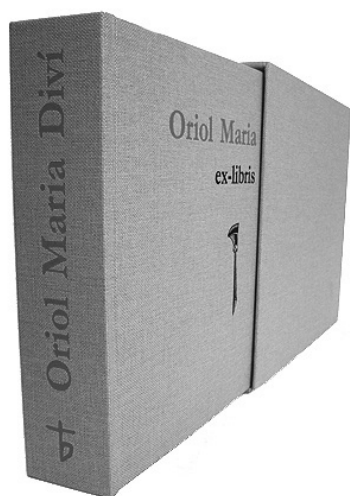
L'any següent, el 12 de juny el visiten de nou i els hi explica que tenia molt present el poble perquè va ser el seu primer destí com a vicari. Feia missa cada dia a l'escola de Ntra. Senyora de Montserrat i quan baixava de dir la missa, sobretot a l'hivern, la iaia Pauleta de Can Turull li ofería un bol de llet calenta.

En aquesta visita els hi explica que els seus orígens són de Vilassar de Dalt, encara que havia nascut a Esplugues de Llobregat, la seva àvia materna havia fet de mainadera de la família Prats, d'aquesta família era l'esposa d'Antoni Feliu Peix, amo de les fàbriques tèxtils de Vilassar de Dalt i de Parets. Per aquest fet coneix la família Feliu, que foren els seus padrins quan el varen ordenar sacerdot. Segurament aquesta relació també va influir en el fet de que fos vicari del nostre poble.

Fou monjo de Montserrat des de l'any 1956 i artista gravador de fama internacional pels exlibris. En va fer 572 en fusta de boix. El seu treball com a gravador està recollit en el llibre *Oriol Maria Diví. Ex-libris*, publicat per l'editorial Grade-fajol de Setcases. Va ser Conservador de la Secció de Gravats de la Biblioteca de Montserrat.

Va passar 9 anys de la seva vida estudiant a l'Institut Ecumènic de Tantur, entre Jerusalem i Betlem.

Va morir el 19 de març de 2013.



Carme Samon i Ciurans
Antoni Puig i Serra

Presentació dels Vallesos i CEL Parietes

El passat 25 d'octubre, es va fer un acte de presentació a la sala petita de la Cooperativa la Progressiva de la Revista "Vallesos" en el 75 anys del final de la Guerra Civil i alhora vàrem fer una presentació en públic del Centre d'Estudis Locals Parietes. En l'acte hi varen intervenir en Vicenç Relats i Casas, com a director de la revista "Vallesos", En Roger Prims i Vila, secretari de Parietes i autor d'un article sobre els alcaldes afusellats a Parets, i la historiadora local M^a Àngels Massaguer, autora del llibre sobre la Segona República, Guerra Civil i primer franquisme a Parets. La presentació va anar a càrrec d'un servidor.

Es va fer una presentació del que és el Centre d'Estudis Locals Parietes, el perquè del mot Parietes i es va repassar la nostra trajectòria des de 2007, any en què vàrem editar el primer butlletí, el n^o 0. Tot i ser un centre modest ens proposem fer arribar la nostra història, la més propera als paretans i paretanes, d'una manera clara, concisa i amb rigor.

El periodista de la Vall del Tenes, Vicenç Relats, ens va fer una exposició exhaustiva del que pretén la revista Vallesos que edita "gent i terra". L'editor és en Ramon Vilageliu, un filòleg de Lliçà d'Amunt, dedicat des de fa molts anys en el món de l'edició. Cal dir que és la segona vegada que és feia la presentació de la Revista a Parets. En aquesta ocasió en Relats en un to molt divulgatiu i gran coneixedor del que va ser el final de la guerra en el Vallès, i entenen amb aquest mot l'Occidental i l'Oriental, ens va explicar, fruit d'un acurat treball de recerca, com varen patir els homes i dones republicanes en el final de la fa-

tídica Guerra Civil. Ho va matisar en casos molt concrets i anècdotes molt tristes de persones de la nostra comarca. El que va representar l'exili i la repressió del franquisme i amb la duresa de com va actuar el nou règim franquista. També va fer palès la repressió de les milícies incontrolades antifeixistes durant el primer temps de la guerra, sobretot la persecució i execució de persones d'església o bé de ideologia dretana.

Roger Prims autor de l'article publicat a Vallesos "*Tres alcaldes republicans de Parets, afusellats*" ens va fer una pinzellada del que va ser la repressió del postfranquisme en el nostre poble. Va fer un anàlisi, amb referències a diferents historiadors de molt prestigi, el que va significar per Catalunya la pèrdua de llibertats a conseqüència de la imposició del nou règim dictatorial.

Maria Àngels Massaguer, gran coneixedora per la recerca feta de la història la República, la *Guerra Civil i el primer franquisme*, va fer una interessant exposició del que va ser la Guerra Civil a Parets, amb un marcat estil pedagògic. Molt documentada a nivell de transmissió oral de converses que havia mantingut amb persones republicanes que havien patit la repressió del bàndol franquista i elogiant la tasca feta pels representants que varen dirigir el destí del nostre poble en aquells moments tan difícils. A part d'aquesta informació oral hi ha una basta investigació històrica feta en diferents arxius sobre aquest fet a Parets, en el marc de la Segona República Espanyola.

Joan Volart Bellavista

Ressenya del llibre “Mars del Carib”



Sergi Pons Codina

Mars del Carib és l'opera prima del Pareta Sergi Pons Codina (Barcelona, 1979). La novel·la narra les peripècies d'un grup de joves del barri de Sant Andreu; Una colla d'inadaptats (semi- delinqüents) que miren al seu voltant i no troben cap motiu per seguir les mínimes normes socials. A partir d'aquí en comptes de combatre la realitat que els envolta, opten per refugiar-se en un microcosmos de drogues i alcohol.

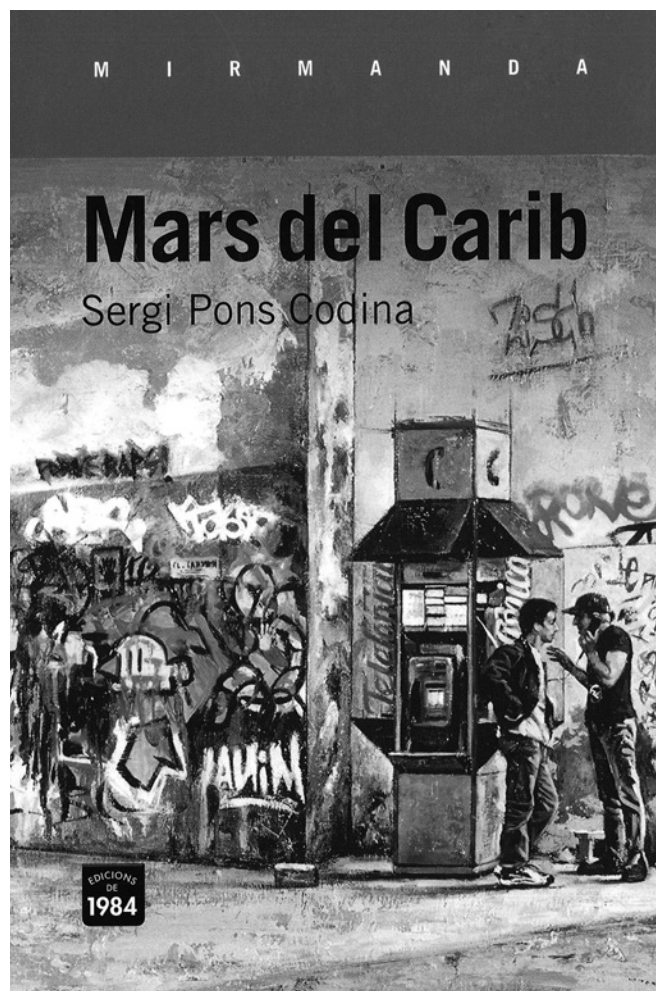
L'epicentre d'aquest petit món és el bar (el Mars del Carib). Escenari omnipresent que vertebrava la novel·la: La idea del bar com a refugi, també com a perdició, d'una galeria de personatges entranyables.

El protagonista, Blai Roca, viu abocat al vici, mentre encadena feines miserables (assessor financer, operari de fàbrica, descarregant camions...) de les que acaba irremeiablement acomiadat.

Mars del Carib és també humor, molt d'humor. El llibre destil·la ironia pels quatre costats. El to general de la narració està entre la picaresca

més fina i la *gamberrada* més descarnada. Sense concessions. Amb escenes hilarants, absurdes i surrealistes: Una estància als calabossos, un viatge a Montserrat *enpirulats*, una festa de Carnaval amb incendi inclòs...

Directa com un cop de puny, reactiva, insolent, veloç, còmica i descarada, Mars del Carib és una instantània entranyable i vital d'un submón que es resisteix a abaixar el cap, d'una generació que



Portada del llibre Mars del Carib, Sergi Pons Codina, Edicions 1984

alça el puny no per fer cap revolució sinó per demanar una altra ronda.

Sergi Pons Codina

Cada instant

*No hi crec, en el destí.
I per cada instant del dia
el demà és massa llunyà.*

*Cada engruna de l'avui
s'esdevé per ser intensa,
que tal vegada,
en el llunyà demà,
ja haurà estat oblidada.*

*Només així puc aturar
(almenys, imaginar-ho)
aquest temps que se m'escapa.*

.....

Amics de la Guerra

*Creuen les seves mentides,
han perdut així la llibertat.
Els seus sols pensaments
són armes de destrucció massiva.*

*Tenen el cor agre,
les mans esquerdades de sang,
l'alè els fa pudor de mort.*

*Presoners d'una paranoia,
coberts de falsos amics,
només troben camí en les guerres,
el camí que mai no mena a un destí.*

Autora: Eulàlia Ripoll i Sors
Del llibre: DARRERA ELS VIDRES
 Editorial Omicron, SCP. 2008



Portada del llibre *Darrera els vidres*, Eulàlia Ripoll.
 Editorial Omicrom, SPC. 2008

Et fas gran

*S'allargaven amb un prec
o potser amb una ofrena,
mans menudes i tendres.*

*Ulls petits i sense ombres,
un somriure infinit
en el teu rostre d'infant.*

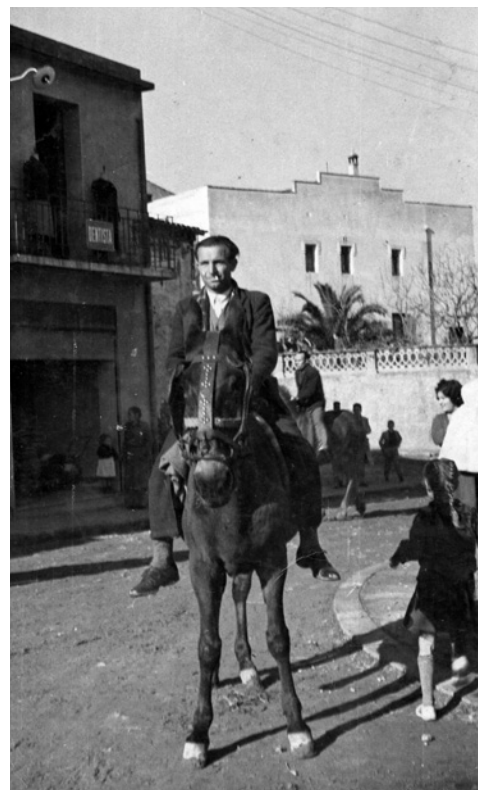
*Bellugueig incansable
d'un viure inquiet,
en el teu cos creixent.*

*Et fas gran, has crescut.
Però la llum dels teus ulls
mai no s'apaga.*

Racó fotogràfic



Capella de Sant Cosme i Sant Damià de Can Moragues



Julià Martí Caseta.
Fotografia cedida per Salvador Martí Villa



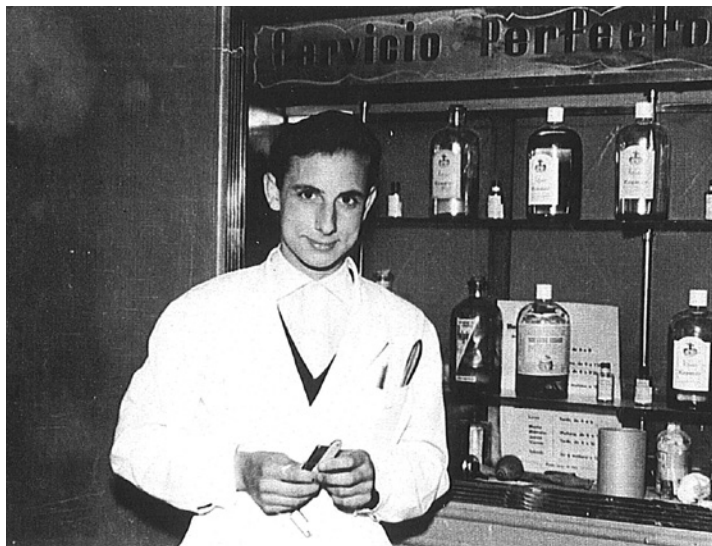
Can Lleó. Av. Ntra. Senyora de Montserrat. Fotografia d'en Ramon Talarn.
"Tu no ets de Parets". 14/11/2014



La Sinia de Can Lleó i el safareig del costat per rentar la roba i regar el camp.
"Tu no ets de Parets" 25/10/2014



Portadores de la Mare de Déu dels Dolors. Pepita Recolons (Can Arabia), Rosita Vilageliu (Ca la Molinera), Carme Álvarez (Can Masset) i Roser Putelles (Can Manen) 1964



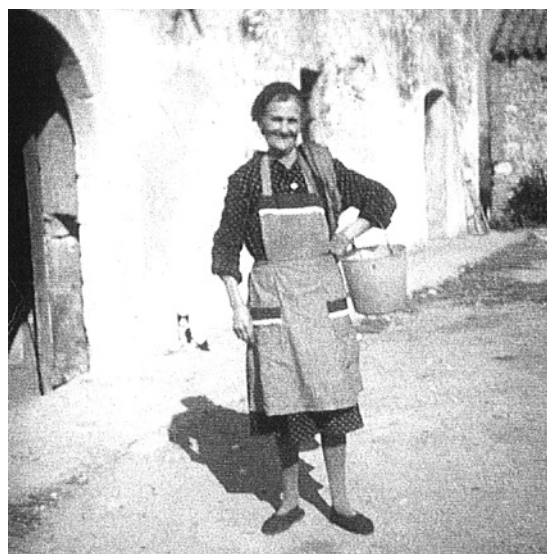
Joan Arimon Torras. Barberia del Naqui a Can Met. 1967
Fotografia cedida per Joan Arimon



Porta de l'església de Sant Esteve. Arxiu fotogràfic de l'ANCB. Fons M. Mas. Aproximadament 1915



Santi Líbano Zárraga. Casat amb la rossa de Can Fusta. 1990



Àngela Clapé Serra. Can Torrents 1950. Fotografia cedida per la família Ninou



Obra de l'escultor Josep Plandiura

Notes respecte la darrera edició:

L'equip de redacció voldria agrair a Salvador Requena la cessió de les fotos del mestre Jordana.

Correcció d'errades:

En l'article "El primer mestre de Parets" a la pàgina 18 el peu de foto número 4 indica: "Mapamundi de l'època", la imatge no correspon al peu de foto.

En l'entrevista a Jaume Anfruns hi ha les següents errades en els peus de foto:

· Pàgina 31: "Rosa Rocabert, Josep Tuà i una altra actriu". Hauria de dir: "Gertrudis Amatller, Carme González i Josep Tuà".

· Pàgina 32: "Rosa Rocabert i Josep Tuà". Hauria de dir: Gertrudis Amatller i Josep Tuà"



Can Serra i les seves finestres



PARIETES
centre d'estudis locals

WWW.PARIETES.COM